ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР.

№ 40 (1574) | Аўторак, 23 мая 1961 года | Цана 4 кап.

«НАМ ПАТРЭБНЫ ТАКІЯ КНІГІ, КІНАФІЛЬМЫ, СПЕКТАКЛІ, ТВОРЫ МУЗЫКІ, ЖЫВАПІСУ І СКУЛЬПТУРЫ, ЯКІЯ ВЫХОЎВАЛІ Б ЛЮДЗЕЙ У ДУХУ КАМУНІСТЫЧНЫХ ІДЭАЛАЎ, АБУДЖАЛІ Ў ІХ ПАЧУЦЦЁ ЗАХАПЛЕННЯ ЎСІМ ВЫДАТНЫМ І ЦУДОЎНЫМ У НАШАЙ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ РЭЧАІСНАСЦІ, НАРАДЖАЛІ Б У ЛЮДЗЯХ ГАТОЎНАСЦЬ АДДАЦЬ СВАЕ СІЛЫ, ВЕДЫ І ЗДОЛЬНАСЦІ САМААДДАНАМУ СЛУЖЭННЮ СВАЙМУ НАРОДУ, ЖАДАННЕ БРАЦЬ ПРЫКЛАД СА СТАНОЎЧЫХ ГЕРОЯЎ ТВОРАЎ І ВЫКЛІКАЛІ НЕПРЫМІРЫМАСЦЬ ДА ЎСЯГО АНТЫГРАМАДСКАГА, АДМОЎНАГА Ў ЖЫЦЦІ. ПАТРЭБНЫ ТАКІЯ ТАЛЕНАВІТЫЯ, ЯРКІЯ КНІГІ, ЯКІМІ ЛЮДЗІ ЗАЧЫТВАЛІСЯ Б, ПАТРЭБНЫ ТАКІЯ ФІЛЬМЫ, ЯКІЯ ЛЮДЗІ ГЛЯДЗЕЛІ Б З ПРЫЕМНАСЦЮ, ПАТРЭБНА ТАКАЯ МУЗЫКА, ЯКУЮ СЛУХАЦЬ БЫЛО Б АСАЛОДАЙ».

М. С. ХРУШЧОЎ.

НАСУСТРАЧ XXII З'ЕЗДУ КПСС

ЖЫЦЬ ІДЭАЛАМІ І ПАЧУЦЦЯМІ НАРОДА

СЛОВА ЗА ВАМІ, МАСТАКІ!

Артыкул М. С. Хрушчова ў часопісе «Коммунист» сустрэты з выключным энтузіязмам усімі дзеячамі савецкай культуры.

«У палітыцы партыі, — піша М. С. Хрушчоў, — у яе ідэалогіі савецкія пісьменнікі, кампазітары, мастакі, работнікі кіно і тэатра знаходзяць невычарпальную крыніцу творчага натхнення. Ідэі партыі яны ўспрымаюць як свае ўласныя ідэі. Усёй сваёй творчасцю не па загаду, а па свайму перакананню яны абараняюць марксісцка-ленінскія ідэі, змагаюцца за іх ажыццяўленне. У гэтым яны бачаць сваё сапраўднае прызванне і нічым не абмежаванае праяўленне свабоды творчасці, ствараючы высокамастацкія творы, якія прасякнуты духам сацыялістычнага рэалізму».

У артыкуле дадзены галоўны напрамак творчасці савецкіх мастакоў, натхняючая праграма іх дзейнасці.

Партыя звяртае ўвагу майстроў мастацтва на тое, каб іх творы выхоўвалі людзей у духу камуністычных ідэалаў, выклікалі жаданне браць прыклад у станоўчых герояў кніг і спектакляў, жывапісу і скульптуры, нараджалі пачуцці непрымірымасці да ўсяго антыграмадскага, адмоўнага ў жыцці.

Шырокія гарызонты раскрывае М. С. Хрушчоў перад кожным майстрам сацыялістычнай культуры. Артыкул дапамагае яшчэ глыбей зазірнуць у наша шматграннае жыццё, багатае велічнымі падзеямі, геніяльнымі навукова-тэхнічнымі адкрыццямі.

Галоўны аб'ект мастацтва — чалавек, а цэнтральным вобразам творчасці савецкіх пісьменнікаў і кампазітараў, жывапісцаў і скульптараў з'яўляецца новы чалавек сацыялістычнай эпохі, герой-творца, які будуе светлае сёння і камуністычнае заўтра. І няма больш высакароднай мэты ў мастака, чым глыбокае адлюстраванне інтэлектуальнага і эмацыянальнага свету сучасніка — чалавека высокай камуністычнай ідэйнасці, узброенага выдатнымі дасягненнямі навукі і тэхнікі, мужнага, як Юрый Гагарын, героя з вострым розумам і шчодрым сэрцам, які клапатліва і нястомна перарабляе жыццё «да апошняга гузіка ў вопратцы».

Сапраўдны майстар—гэта творца, мысліцель, даследчык жыцця, актыўны стваральнік новага. І толькі прагныя і нястомныя шукальнікі новага, сучаснага ў працы і жыцці савецкага чалавека, мастакі, якія валодаюць дасканалым рэалістычным майстэрствам, здольны выканаць свае высакародныя абавязкі перад народам.

Партыя вучыць мастакоў не супакойвацца на дасягнутым, не спыняцца на «сярэднім» узроўні ў сваёй творчасці, не прыніжаць вялікай тэмы да гэтага ўзроўню, а ствараць палотны вострай і глыбокай думкі, шырокага дыхання.

Артыкул М. С. Хрушчова натхняе беларускіх жывапісцаў і скульптараў на тое, каб лепш сустрэць XXII з'езд партыі і з большым творчым плёнам падрыхтавацца да Усесаюзнай выстаўкі выяўленчага мастацтва.

Нядаўна закрылася Усебеларуская выстаўка выяўленчага мастацтва, якую можна расцэньваць як своеасаблівы папярэдні агляд гатоўнасці нашых майстроў да творчай справаздачы ў Маскве. На ёй шырока экспанаваліся новыя палотны пераважна на тэмы нашай сучаснасці. 200 мастакоў выставілі каля 900 экспанатаў розных жанраў. Найбольш разнастайна былі прадстаўлены жывапіс, скульптура, графіка і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. На жаль, значна бяднейшыя былі раздзелы плаката, эскізаў дэкарацый да спектакляў і кінафільмаў.

Станоўчым у творчасці беларускіх мастакоў апошняга часу з'яўляецца сур'ёзная ўвага да людзей індустрыяльнай працы, новабудоўляў рэспублікі. Гэта сведчыць аб умацаванні сувязі жывапісцаў і скульптараў з жыццём, аб іх шчырым жаданні ўдзельнічаць у здзяйсненні велічных творчых планаў партыі і народа ў сацыялістычным будаўніцтве, у камуністычным выхаванні працоўных.

Гледачы пазнаёміліся з творамі здольнай моладзі — выхаванцаў Беларускага тэатральна-мастацкага інстытута, якія настойліва шукаюць шляхоў да сучаснай тэмы.

І разам з тым выклікае пачуццё нездаволенасці тое, што значныя тэмы ў многіх выпадках не знайшлі таленавітага ўвасаблення ў палотнах і скульптурах. Трэба прызнаць, што майстры старэйшага пакалення (за асобнымі выключэннямі) выступілі на паказе з творамі ніжэй сваіх магчымасцей. Некаторыя мастакі (А. Бембель, Я. Зайцаў, А. Глебаў і іншыя) па розных прычынах зусім не прымалі ўдзел у выстаўцы. Менш ярка ў параўнанні з выстаўкай, прысвечанай саракагоддзю БССР, выступілі і маладыя мастакі.

На выстаўцы былі экспанаваны партрэты людзей сацыялістычных новабудоўляў, перадавікоў нашай індустрыі. Гэта добра. На жаль, мы не можам назваць значных абагульненняў у партрэтным жанры, глыбокай тыпізацыі вобразаў сучаснікаў.

Багата экспанавана сюжэтна-тэматычных кампазіцый на тэмы быту і вельмі мала змястоўных палотнаў аб гераічных подзвігах савецкіх людзей.

У экспанатах выстаўкі былі прыкметны натуралістычная фактаграфія, прыземлены бытавізм, ілюстрацыйнасць, дробнатэмнасць, асабліва ў асвятленні калгаснай тэмы. І мала было сапраўдных адкрыццяў новага жыццёвага матэрыялу, палотнаў з філасофскім абагульненнем значных праблем сучаснасці.

Гэтыя і іншыя хібы ў творчасці беларускіх мастакоў, якія асабліва выразна раскрыліся ў экспазіцыі рэспубліканскай выстаўкі, павінны быць пераадолены. Для гэтага ёсць усе магчымасці. Пра гэта, ў прыватнасці, сведчыць поспех Тыдня выяўленчага мастацтва ў Мінску. На Усесаюзнай выстаўцы, якая адкрыецца напярэдадні XXII з'езда партыі, беларускія мастакі могуць выступіць на больш высокім ідэйна-творчым узроўні.

Праўленне Саюза мастакоў, яго творчыя секцыі, рэспубліканскі выстаўком павінны яшчэ пра многае паклапаціцца. І галоўнае — трэба ўжыць неабходныя арганізацыйныя і творчыя захады, каб да выстаўкі з'явіліся новыя палотны высокай ідэйна-эстэтычнай якасці, у якіх ўслаўляюцца гераіка і мужнасць савецкага чалавека, яго высокі інтэлект, розум і энергія. Няма больш хвалюючых тэм для мастака, чым еднасць партыі і народа, ленінская інтэрнацыянальная дружба савецкіх людзей, тэма барацьбы камуністаў за мір, за шчасце ўсіх простых людзей на зямлі.

Да гэтага партыя заклікае майстроў мастацтва, у гэтым пафас выдатнага артыкула М. С. Хрушчова, у якім выкладзена натхняючая праграма творчай дзейнасці кожнага савецкага мастака. Час патрабуе ад мастакоў няспыннага ўдасканальвання майстэрства. У нашых мастакоў цалкам не пераадолены яшчэ шэрасць жывапісу, цьмянасць і невыразнасць каларыту, слабасць кампазіцыі твораў. Даволі часта наглядаецца няўмельства глыбока раскрываць унутраны свет сучасніка. Нярэдкія выпадкі, калі ў карціне фон, на якім дзейнічае герой, другарадныя бытавыя аксесуары і дэталі засланяюць думкі і перажыванні людзей.

Дамагчыся арганічнага сінтэзу багатага зместу і выдатнай формы ў кампазіцыях — важнейшы клопат нашых майстроў.

Трэба спадзявацца, што беларускія мастакі ўсім сэрцам адгукнуцца на заклік партыі і Мікіты Сяргеевіча Хрушчова да новых творчых здзяйсненняў і сустрэнуць XXII з'езд КПСС высокімі творчымі здабыткамі. Думкі беларускіх мастакоў, як і ўсіх савецкіх творцаў, з вялікім хваляваннем выказаў народны мастак СССР Е. Вучэціч у сувязі з палётам Юрыя Гагарына ў космас.

«Мы ўступілі ў новую, зусім казачную эру, — сказаў ён. Якія пачуцці ўзнікаюць у душы, калі думаеш пра гэтую найвялікшую падзею! Якія могуць быць створаны велізарныя мастацкія вобразы! Колькі можа быць у іх сэнсу, якой павінна быць мастацкая форма, дарагія таварышы мастакі! Партыя кліча ўсіх нас, увесь савецкі народ да новых і новых здзяйсненняў... Слова за намі — мастакамі!»

Сваё дастойнае слова скажуць партыі новымі творчымі здабыткамі і мастакі Савецкай Беларусі.

МУДРЫЯ, АКРЫЛЯЮЧЫЯ ДУМКІ

Кожнае выступленне М. С. Хрушчова па пытаннях літаратуры і мастацтва акрыляе і натхняе нас, работнікаў Беларускага тэатра.

З глыбокай увагай прачытала я ў часопісе «Коммунист» артыкул Мікіты Сяргеевіча — «Да новых поспехаў літаратуры і мастацтва». Колькі ў ім сардэчнай цеплыні, шчырага чалавечага клопату аб тым, каб наша мастацтва яшчэ больш наблізілася да народа, каб жыццё і творчая праца савецкага народа ў імя перамогі камунізма былі адлюстраваны ва ўсіх відах і жанрах савецкага мастацтва!

Творчы калектыў купалаўцаў у гэтым выступленні М. С. Хрушчова знойдзе мудрыя думкі і наконт таго, як лепш скласці свой рэпертуар, каб ён больш адпавядаў патрабаванням часу, глыбей раскрыў характар унутранага свету будаўніка камунізма, змагара за мір і шчасце працоўных.

Мы з надзеяй чакаем, што беларускія драматургі не застануцца абыякавымі да закліку партыі, і новымі таленавітымі п'есамі з яркімі характарамі сучаснікаў дапамогуць нам дастойна сустрэць XXII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Слова за вамі, нашы сябры драматургі!

С. СТАНЮТА,
народная артыстка БССР.

ПРАЦАВАЦЬ З НАТХНЕННЕМ

Наша партыя, надаючы вялікае значэнне справе камуністычнага выхавання новага чалавека, адводзіць у гэтым рашаючую ролю савецкаму мастацтву і літаратуры. Артыкул Мікіты Сяргеевіча Хрушчова «Да новых поспехаў літаратуры і мастацтва», апублікаваны ў часопісе «Коммунист», яшчэ раз пацвярджае, з якой увагай Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі ставіцца да творчай дзейнасці пісьменнікаў і дзеячоў мастацтва.

Думкі, выказаныя Мікітам Сяргеевічам, з'яўляюцца праграмай дзейнасці для нас, майстроў усіх відаў мастацтва і літаратуры. М. С. Хрушчоў заклікае ствараць творы, якія праўдзіва адлюстроўвалі б нашу сучаснасць ва ўсёй яе велічы, ствараць вобразы савецкіх людзей, што здзяйсняюць вялікія справы, здзіўляюць увесь свет гераізмам, мужнасцю і высокай мараллю.

Калектыў Беларускага дзяржаўнага тэатра оперы і балета цяпер працуе над новым сучасным балетным спектаклем «Мара балерыны» (пастаноўшчык —заслужаны артыст РСФСР А. Андрэеў, кампазітар Я. Глебаў).

Стварэнне гэтага спектакля з'яўляецца непасрэдным адказам на тыя задачы, якія ставіць Камуністычная партыя перад работнікамі савецкага мастацтва. Я ганаруся тым, што ў спектаклі мне даверана стварыць вобраз нашай сучасніцы, дзяўчыны, якая ўсё сваё маленства правяла далёка ад Радзімы, і, толькі вярнуўшыся ў краіну сацыялізма, ва ўмовах савецкага грамадства здолела знайсці сваё шчасце і поўнае прызнанне.

Няхай спектакль будзе нашым сціплым падарункам XXII з'езду партыі.

А. КАРЗЯНКОВА,
заслужаная артыстка БССР.

РАДАСЦЬ ТВОРЧАСЦІ

Вялікі роздум выклікае артыкул Мікіты Сяргеевіча Хрушчова «Да новых поспехаў літаратуры і мастацтва». Чытаеш пранікнёныя, сардэчныя радкі гэтага артыкула і адчуваеш радасць, гордасць, думаеш аб тым, чым ты асабіста можаш і павінен адказаць на высокі давер партыі. Тэм, матэрыялу — мноства. Наша жыццё — шматграннае, цікавае, гэта — невычэрпная крыніца натхнення, творчасці. Толькі, як кажуць, пішы з высокай патрабавальнасцю да сябе, з пачуццём вялікай адказнасці. Наш сучаснік заслужыў таго, каб аб ім хораша пісалі літаратары! Заслужыў сваімі справамі, багаццем душы. Пісаць пра яго — і радасна і прыемна.

Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў, гаворачы аб поспехах савецкага народа, падкрэслівае вялізныя перспектывы далейшага магутнага развіцця нашай краіны. Гэтыя перспектывы — у велічнай праграме развіцця эканомікі і культуры на бліжэйшыя дваццаць год, праграме, якая будзе вынесена на абмеркаванне XXII з'езда КПСС. «У аснову гэтай праграмы бярэцца ажыццяўленне ленінскага запавету аб электрыфікацыі ўсёй краіны. Уладзімір Ільіч гаварыў, што камунізм — ёсць Савецкая ўлада плюс электрыфікацыя ўсёй краіны. Савецкая ўлада ператварылася ў нашай краіне ў магутную і несакрушальную сілу, якая пераможна вытрымала вялікія гістарычныя выпрабаванні. За гады Савецкай улады наша краіна дамаглася выдатных поспехаў ва ўсіх галінах эканамічнага развіцця. Цяпер мы маем неабходныя магчымасці для таго, каб завяршыць электрыфікацыю ўсёй краіны, стварыць матэрыяльна-тэхнічную базу камунізма. Электрыфікацыя краіны забяспечыць усебаковае развіццё магутных прадукцыйных сіл, якія дазволяць нам ствараць у вялікай колькасці ўсё, што патрэбна людзям для шчаслівага жыцця. Вось гэта і будзе камунізм!»

Хіба можна без хвалявання чытаць такое!

Электрыфікацыя ўсёй краіны. Стварэнне матэрыяльна-тэхнічнай базы камунізма. Цудоўная мара ператвараецца ў цудоўную яву. Я перачытваю радкі з артыкула Мікіты Сяргеевіча і думаю пра тых, хто прымае непасрэдны ўдзел у ажыццяўленні грандыёзнай праграмы суцэльнай электрыфікацыі. Я думаю пра будаўнікоў нашых беларускіх электрастанцый.

...Ёсць на зямлі такі цудоўны гарадок — Белаазёрск. Ён яшчэ не абазначаны на карце, але ўжо існуе — катэджы, шматпавярховыя дамы ўпрыгожваюць яго вуліцы. Гэта — горад будаўнікоў Бярозаўскай ДРЭС. Я толькі што вярнуўся з будоўлі. Не першая і, спадзяюся, не апошняя паездка— хочацца прасачыць за будоўляй з пачатку да канца работ. Я езджу ў Белаазёрск з пэўнай мэтай, езджу, каб з часам ажыццявіць пэўную творчую задуму. Але кожны раз, калі прыязджаю на будоўлю, забываю, што прыехаў «збіраць матэрыял». Магчыма з часам людзі, якіх убачыў на будоўлі, набудуць новае жыццё ў мастацкім творы. У іх будуць новыя, «прыдуманыя» прозвішчы, новае, «прыдуманае» жыццё. Але і сёння, «непрыдуманыя», яны настолькі цікавыя героі — рэальныя, жывыя героі нашых дзён, што нельга не пісаць пра іх. Няхай будзе творчая мара аб рамане, аповесці, паэме, няхай памнажаецца матэрыял, але ёсць жа і аператыўны жанр літаратуры — нарыс, публіцыстычны артыкул, дзе аб сённяшнім дні расказваюць рэальныя прататыпы герояў будучых мастацкіх твораў!

Бярозаўская ДРЭС — адна з магутнейшых электрастанцый рэспублікі. Першую чаргу яе павінны завяршыць у сёлетнім годзе. Здаецца неверагодным — яшчэ зусім нядаўна магутныя машыны капалі катлаваны для галоўнага корпуса, і раптам — першы ток. У гэтым якраз і характар, адметная рыса Бярозаўскай ДРЭС — яна не будуецца ў нашым звычайным разуменні, яна збіраецца са зборнага жалезабетону. Новы прагрэсіўны метад будоўлі. Вялікая эканомія. Паскораныя тэмпы.

Адначасова з Бярозаўскай ДРЭС у Гродна, Брэсце і іншых мясцінах былой Заходняй Беларусі ўзводзяцца магутныя прадпрыемствы. Прывабныя перспектывы адкрываюцца перад былымі эканамічна адсталымі раёнамі.

На Бярозаўскай ДРЭС я напаткаў многіх цікавых людзей. Пра іх — удзельнікаў першага этапа будаўніцтва — у меру сваіх творчых сіл расказаў у нарысе «Людзі вялікай будоўлі», які выйшаў летась асобнай кнігай. Цяпер на будоўлі пачаўся новы этап — мантаж галоўнага корпуса. У Белаазёрск прыехалі людзі рамантычнай прафесіі: мантажнікі-верхалазы. З імі я пазнаёміўся ў час сваёй апошняй паездкі на будоўлю. Цудоўныя людзі! Аб іх, «непрыдуманых», і хочацца напісаць новы дакументальны твор— пісаць пра такіх людзей і радасна і прыемна.

Ул. ДАДЗІЁМАЎ.

У АДЗІНЫМ СТРАІ

Як захваляваліся, забегалі многія ў пошуках часопіса «Коммунист», калі даведаліся, што ў яго сёмым нумары надрукаваны артыкул Мікіты Сяргеевіча Хрушчова.

У гэтым яркім, глыбокім артыкуле шчыра і разумна сказана, што савецкаму народу патрэбны высокамастацкія творы літаратуры і мастацтва. З добрым гумарам расказвае Мікіта Сяргеевіч і пра цікавыя кнігі, якія хвалююць душу, з якімі не хочацца расставацца, і пра тыя нецікавыя кнігі, чытаючы якія, сумна робіцца. «...Мне хацелася б, — з бацькоўскім клопатам гаворыць ён, — каб больш было такіх кніг,—ад чытання якіх, цяжка было б адарвацца». Зразумела, многа такіх цудоўных кніг ужо напісана нашымі савецкімі пісьменнікамі. Звяртаючыся да нашай народнай інтэлігенцыі, да вучоных, пісьменнікаў, работнікаў кіно, тэатраў, Мікіта Сяргеевіч заяўляе:

«Мы задаволены вашай дзейнасцю, таварышы! Я думаю, што мы ў ЦК, ва Урадзе правільна лічым, што ў нас з вамі цяпер поўнае адзінства ў разуменні мэт і задач».

Мы, савецкія літаратары, у адзіным, згуртаваным страі з нашай роднай партыяй, з нашым гераічным, працавітым народам. Мы ў вялікім паходзе. Мы ідзём па верным Ленінскім шляху, які вядзе ў жыццё, поўнае росквіту і характва, — у камунізм. Мы жывём у такі цудоўны час, у такую велічную эпоху, калі розумам, сілаю, гераізмам савецкага чалавека самыя фантастычныя казкі, легенды ператвараюцца ў рэчаіснасць, у ясную яву.

Злыдні, пігмеі за межамі нашай дзяржавы ўздымаюць лямант, што савецкі літаратар не свабодны ў сваёй творчасці. Ды хіба ім, лакеям, рабам капіталу, разабрацца ў нашых натхнёных, гарачых сэрцах, у нашых душах прамяністых? Нам, савецкім пісьменнікам, журналістам не трэба выдумляць казачных, фантастычных герояў, высмоктваць з пальцаў тэмы для твораў. Само паўнакроўнае, вялікае жыццё, творцы цудоўнага жыцця савецкія людзі — культурныя, адукаваныя, высокасвядомыя будаўнікі камунізма натхняюць нас на пафасную паэзію. У сваіх новых творах мы абавязаны яшчэ ярчэй, яшчэ больш таленавіта, з большым майстэрствам паказаць рамантыку і гераіку нашых дзён, прыгажосць душы савецкага чалавека, нашага жыцця пад небам бацькаўшчыны.

Антон БЯЛЕВІЧ

Пра манументальную скульптуру

Чарговае пасяджэнне мастацкага савета Міністэрства культуры БССР было прысвечана пытанню развіцця манументальнай скульптуры ў рэспубліцы.

У дакладзе А. Бембеля, у выступленнях І. Ахрэмчыка, Я. Зайцава, Е. Чамадурава, Я. Парватава і іншых галоўная ўвага была аддадзена крытыцы адмоўных з'яў, якія яшчэ наглядаюцца ў манументальнай прапагандзе.

Многа было сказана аб дрэнным праектаванні і выкананні помнікаў знакамітым людзям рэспублікі, героям Айчыннай вайны.

Адзначалася, што поруч з высокамастацкімі помнікамі Уладзіміру Ільічу Леніну ёсць і слабыя па майстэрству. Мала ў некаторых помніках індывідуалізацыі велічнага вобраза.

Надта доўга рыхтуюцца праекты помнікаў Янку Купалу (аўтар А. Глебаў) і Якубу Коласу (аўтар З. Азгур).

Скульптуры, якія выкананы майстэрнямі мастацкага фонду для абласных і раённых цэнтраў, невысокай якасці, стандартныя.

Удзельнікі абмеркавання выказалі пажаданне, каб, у адпаведнасці з загадам Міністэрства культуры СССР, справамі праектавання помнікаў займаўся не Дзяржбуд, а рэспубліканскае Міністэрства культуры.

Былі зроблены сур'ёзныя крытычныя заўвагі аб парказай і дэкаратыўнай скульптуры ў Мінску.

Вылучана камісія ў складзе скульптараў і жывапісцаў, якім даручана падрыхтаваць прапановы па паляпшэнню манументальнай прапаганды.

Даводзіцца пашкадаваць, што важнейшае пытанне аб развіцці манументальнай скульптуры разглядалася без удзелу архітэктараў, якія таксама павінны быць глыбока зацікаўлены ў добрым праектаванні помнікаў.

Народныя ўмельцы—аб справах сямігодкі

Маладзечна славіцца народнымі ўмельцамі. Самадзейныя скульптары, жывапісцы, рэзчыкі па дрэву ствараюць цяпер у розных жанрах многа цікавых работ на самыя актуальныя тэмы сучаснасці: аб барацьбе за мір, аб людзях і справах сямігодкі, аб працаўніках калгасных палёў, пра першага касманаўта Ю. А. Гагарына. Мастакі-самавучкі рыхтуюцца паказаць свае работы на выстаўках народнай творчасці Беларусі, прысвечаных XXII з'езду КПСС.

У сувязі з падрыхтоўкай да выставак быў склікаваны семінар самадзейных мастакоў і народных умельцаў у Маладзечанскім гарадскім Доме народнай творчасці. 30 чалавек прадставілі для абмеркавання новыя работы і эскізы. Метадысты па выяўленчаму мастацтву з дамоў народнай творчасці Беларусі разам з удзельнікамі семінара абмеркавалі кожную з работ. З самадзейнымі мастакамі былі праведзены практычныя заняткі па малюнку, жывапісу і кампазіцыі, ім паказалі дакументальны фільм «Акадэмія мастацтваў СССР».

(БЕЛТА).

На вуліцах і плошчах—кнігі

Дзень кнігі ў сталіцы нашай рэспублікі праводзіцца не ўпершыню. І таму зразумела тая цікавасць да літаратуры, якую праяўляюць аматары вершаў, аповесцей, раманаў. У Дзень кнігі можна набыць тое, што іншы раз шукаеш на прылаўках кнігарань месяц. Гэта зразумела. На паліцы і на столікі кладзецца ўсё, што па тых ці іншых прычынах ляжыць на складзе або пад прылаўкам.

Кніжны базар на Цэнтральнай плошчы ў Мінску.

У мінулую нядзелю Дзень кнігі праводзіўся на Цэнтральнай плошчы сталіцы. Работнікі аблкнігагандлю выставілі звыш 60 столікаў, на якіх была раскладзена мастацкая, палітычная, сельскагаспадарчая, тэхнічная літаратура. Былі столікі з кнігамі па выяўленчаму мастацтву, музыцы, гісторыі савецкага кіно.

Зразумела, што для правядзення Дня кнігі работнікі гандлю вымушаны былі прыцягнуць сваіх актывістаў — грамадскіх распаўсюджвальнікаў. Гэта рабочыя і служачыя прадпрыемстваў сталіцы. Сярод іх токары Марыя Аблуніна, Надзея Барысевіч, капіроўшчыца Таісія Махрова, рахункавод Вольга Лушчык і многія іншыя. Яны і стаялі ў гэты дзень за прылаўкамі кніжных латкоў.

Цікавы пачын зрабілі работнікі Цэнтральнага кніжнага магазіна. Яны прыцягнулі да ўдзелу ў правядзенні Дня кнігі юных чытачоў — піянераў і камсамольцаў 26-й і 44-й сярэдніх школ. З сумкамі, напоўненымі дзіцячай літаратурай, юных прапагандыстаў кніг можна было сустрэць на вуліцах, у парках і скверах горада.

Пакупнікі набывалі творы класікаў рускай і сусветнай літаратуры, сучасных прагрэсіўных пісьменнікаў Захаду. На асобных латках — кнігі беларускіх пісьменнікаў.

Прыйшлі на сустрэчу з аматарамі літаратуры пісьменнікі І. Гурскі, Я. Скрыган, Т. Хадкевіч, Ул. Карпаў, Р. Сабаленка, Р. Няхай і іншыя. Але вось шчырай размовы чытачоў з пісьменнікамі не адбылося, хоць радыёвузел і паведамляў, што аўтары кніг прыйшлі да пакупнікоў. Размова не адбылася таму, што яе не падрыхтавалі арганізацыйна, хоць у гандлёвых работнікаў і ёсць пэўны вопыт у правядзенні падобных мерапрыемстваў.

На кніжным базары было багата дзіцячай літаратуры. Нямала з'явілася і маленькіх чытачоў. Можна было бачыць, як добра ілюстраваную кнігу дзеці разглядалі з цікавасцю. Вось калі б у гэты момант з'явіўся каля іх мастак, калі б ён расказаў, як рабіў ілюстрацыі, як працаваў над кнігай — колькі ўсхваляваных пытанняў было б, колькі карысці! А між іншым гандлёвыя работнікі заўсёды чамусьці забываюць пра мастакоў, хоць ад іх у многім залежыць поспех кнігі.

Гэта ж можна сказаць і пра кампазітараў. Пакупнікі цікавіліся музычнымі творамі М. Аладава, Ю. Семянякі, Д. Камінскага, П. Падкавырава, але вось сустрэцца з імі не давялося.

Калі б усё гэта ўлічылі гандлёвыя работнікі, дык Дзень кнігі прайшоў бы больш цікава.

І. ПАЎЛАЎ.

Пісьменнік А. КУЛАКОЎСКІ дае аўтографы сваім чытачам.

Фота Ул. Крука.

ГАНАРОВАЕ ЗВАННЕ

За заслугі ў галіне мастацкага вяшчання Беларускага радыё Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР прысвоіў галоўнаму рэжысёру Камітэта па радыёвяшчанню і тэлебачанню пры Савеце Міністраў Беларускай ССР тав. Данілаву Паўлу Аўрамавічу ганаровае званне заслужанага дзеяча мастацтва Беларускай ССР.

За заслугі ў развіцці літаратуры

У сувязі з пяцідзесяцігоддзем з дня нараджэння і за заслугі ў развіцці беларускай савецкай літаратуры Прэзідыум Вярхоўнага Савета БССР узнагародзіў рэдактара часопіса «Вясёлка», пісьменніка Васіля Вітку (Цімафея Васільевіча Крысько) Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

НА ВЫШЫНЮ

ГЕРОІ НАШЫХ ДЗЁН

Палессе... Маё Палессе...

Каго не вабяць родныя мясціны?! Кожны раз, калі я еду дамоў, са мною робіцца нешта неверагоднае. От жа бывае такое... Зойдзеш у вагон, распранешся, сядзеш ля вакна і... Стукаюць, гамоняць колы на стыках рэек, плывуць, як бы развітваюцца з табою гмахі прыгажуна Мінска, а ты ўжо, здаецца, бачыш тую маленькую станцыю, што стаілася ў цішы лясоў і якая нямаведама чаму завецца Муляраўка. Гэта тут я садзіўся на цягнік і ехаў у Мінск, каб паступіць вучыцца... Гэта тут мяне сустракалі заўжды, калі я прыязджаў на канікулы.

Далёкае, але незабыўнае мінулае. Яно ўсплывае да самых драбніц, узрушае душу. Але вось ты пачынаеш думаць пра блізкіх, знаёмых. Як яны цяпер? Што ў іх новага, цікавага? І ўжо прыгадваеш свае будучыя сустрэчы...

Калі б ні прыязджаў дамоў, я заўсёды сустракаюся з Уладзімірам Іосіфавічам Кулаком, старшынёй тутэйшага калгаса. Разумны, увішны гэты мужчына. Некалі ён працаваў сакратаром райвыканкома, меў добрую кватэру ў Петрыкаве, але пасля вераснёўскага Пленума ЦК КПСС сам папрасіўся ў калгас. Ды ў такі, што, як той казаў, ні кала, ні двара. Патрэбна была вялікая воля і настойлівасць, каб вывесці гаспадарку з прарыву. І Уладзімір Іосіфавіч не збаяўся цяжкасцей, не адступіў. Зараз калгас імя Леніна лепшы ў Петрыкаўскім раёне.

Уладзімір Іосіфавіч любіць падзяліцца сваімі думкамі, планамі на будучае. Разумее і маю цікаўнасць як журналіста, і абавязкова раскажа такое, пра што не пачуеш у іншым калгасе. Вядома, расказвае не дзеля таго, каб пахваліцца, а так, між іншым.

* * *

Мы надоўга засядзеліся ў той вечар. Уладзімір Іосіфавіч расказваў, як яны закончылі другі год сямігодкі, якіх дамагліся поспехаў. І тут я заўважыў, што і ў Конкавічах, маўляў, цяпер ёсць свой Яраслаў Чыж.

— А-а, ты пра Рыгора Сыцько? — здагадаўся Уладзімір Іосіфавіч. — Малайчына, добра працуе.—Старшыня паглядзеў мне ў вочы і дадаў:— А ведаеш, як ён трапіў на ферму?

Я паціснуў плячыма.

— Цікавая гісторыя...

...Шумавала ўзбунтаваная талымі водамі Прыпяць, шыбаючы хвалі на берагі. Той, процілеглы, яна заўсёды спрэс залівала. А гэты, ад вёскі, не адольвала. Ён цягнуўся вострай выспай, бароначы пасевы ад паводкі. Але людзі ўсё ж баяліся за раку, не давяралі ёй. Як толькі надыходзіла вясна, і снег тысячамі ручаін імкнуўся ў Прыпяць, з яе не спускалі воч. Бяды можна чакаць кожную хвіліну.

Уладзімір Іосіфавіч амаль кожны дзень наведваўся да ракі. Ён крочыў паўз старыцу, што падыходзіла да самай вёскі, потым зварочваў улева і браўся на дубкі — маладыя, але дужыя дрэўцы ля Прыпяці. Пераканаўшыся, што рака пакуль не пагражае нічым, ён шыбаваў у вёску, але з другога боку, адтуль, дзе за апошнія гады вырас вялікі жывёлагадоўчы гарадок. Там і круглы кароўнік, і тыпавы свінарнік, і цялятнік новенькі. Усе будынкі ставіліся пры Уладзіміру Іосіфавічу, а глядзеў ён наперад, рабіў усё з перспектывай. Таму і цяпер, калі жывёлы стала значна больш, ні адно памяшканне не патрабуе пераабсталявання. Вось толькі свінарнік крыху падладзілі. І ўсё пасля таго, як сюды, на Палессе, дайшла чутка пра новы групавы метад утрымання свіней. Паламалі клеткі, зрабілі лазы ў сценах — і жывёліны адчулі сябе куды лепш.

Аднойчы, калі старшыня вяртаўся з такога абходу, ён зазірнуў на фермы. Падышоў да чырвонага кутка, дзе звычайна збіраюцца жывёлаводы, а там нейкі шум. Прыслухаўся. Нічога не зразумеў. Чуецца адно: спрэчкі дзяўчат.

Адчыніў дзверы, пераступіў парог. На яго, здавалася, ніхто не звяртаў увагі. Але раптам Люба Несцярчук ляпнула па стале далоняю:

— Ціха. Старшыня нам усё растлумачыць.

Усе павярнуліся. Уладзімір Іосіфавіч прывітаўся, сеў на зэдлік.

— У чым справа? — звярнуўся да жывёлаводаў.

— Кажы, Люба, — пачулася некалькі галасоў.

— Мы вось тут спрачаемся і не ведаем, чыя праўда, — яна перадыхнула, быццам стамілася, і працягвала: — А ўсё вось з-за чаго. Мы вырашылі змагацца... ну за калектыў камуністычнай працы. Дык адны кажуць, што гэта абавязак моладзі, а старыя тут, маўляў, ні пры чым. А я і Люда Грабко супраць. Мы гаворым: «Не, гэта абавязак усіх. Усе мы жывём у Савецкай краіне, робім адну справу». Так, Уладзімір Іосіфавіч?

— А цётка Настасся смяецца, — абараняла сваю пазіцыю Вольга Канапацкая, — гаворыць, што яна старая ўжо, што ў яе дзяцей поўна хата. А тут кажуць вучыцца ўсім трэба... Дзе ёй ужо да той навукі?

Не паспела Вольга скончыць, як у пакоі зноў успыхнула спрэчка. Адны даказвалі сваё, другія ніяк не згаджаліся. Уладзімір Іосіфавіч слухаў і маўчаў, мо' чакаў, пакуль тыя сунімуцца. Жывёлаводы быццам забыліся пра старшыню, пра тое, што прасілі ў яго парады. Уладзімір Іосіфавіч сам не спяшаўся ўмешвацца ў гутарку. Ён думаў сабе: няхай паспрачаюцца, у спрэчках заўсёды высвятляецца ісціна. Але вось Люба Несцярчук зноў перапыніла ўсіх:

— Хопіць! Як скажа старшыня, так і будзе!

— Кажыце, Уладзімір Іосіфавіч, — прасілі астатнія.

Старшыня ўстаў, падышоў да жывёлаводаў. У яго паглядзе нейкая задуменнасць, таямнічасць. Такім ён бывае заўсёды, калі аб чымсьці сур'ёзна думае. Але што ўсё ж скажа старшыня? Чыю падтрымае пазіцыю?

— Я вельмі рады, таварышы, за вас, — пачаў ён. — Змагацца за такое права — вялікі гонар. Але вось вы спрачаецеся: каму ўключацца ў гэтае спаборніцтва, а каму не? На мой погляд, нейкую рацыю Вольга Канапацкая ўсё ж мае.

Прыхільнікі Вольгі пераглянуліся і, як можна было меркаваць па іх тварах, ганарыліся ўжо сваёй перамогай. Але дарэмна. Уладзімір Іосіфавіч працягваў далей:

— Толькі доказ Вольгі не зусім канкрэтны, ён мае другі бок. А высвеціць яго нам сама Яшко. Вядома, яна старая жанчына, ёй некалі хадзіць у вячэрнюю школу ці вучыцца ў тэхнікуме. Але скажыце, цётка Настасся, вы згадзіліся б наведваць школу ці курсы перадавога вопыту? Такую вучобу можна наладзіць тут на ферме.

Цётка Настасся трапіла ў цэнтр увагі. Яна засаромелася, апусціла вочы.

— Чаму ж не згадзіцца? З ахвотаю...

— Вось бачыце, — рабіў заключэнне старшыня, — Настасся Яшко сама адказала на ваша пытанне. А Людзе Грабко, напрыклад, варта паступіць у тэхнікум, — яна ж скончыла дзесяцігодку.

— Уладзімір Іосіфавіч,—перабіла Несцярчук,— Люда ўжо раілася са мною. Яна думае ў Калінкавіцкі зааветэрынарны тэхнікум паступаць. На завочнае аддзяленне.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

З мастацкіх выставак

У час Тыдня беларускага выяўленчага мастацтва ў Мінску было адкрыта многа выставак, на якіх экспанаваліся лепшыя творы беларускіх мастакоў.

П. КРОХАЛЕЎ. «Ветраны дзень».

ДЗЕЦЯМ — ЦІКАВУЮ КНІГУ

З КРЫНІЦ НАРОДНАЙ МУДРАСЦІ

У зборніку Ніла Гілевіча «Сіні домік, сіні дом...» загадкі, напісаныя вершам. Паэт апрацаваў матэрыялы вусна-паэтычнай творчасці і адрасаваў іх дзецям.

Загадка цікавая і карысная тым, што вучыць лагічна і напружана мысліць. Даводзіцца ўзважыць усе «за» і «супраць», каб раскрыць змест своеасаблівага пытання, у якім ускосна названы прадмет або з'ява прыроды. Загадка не проста называе, а выдзяляе самыя характэрныя рысы, па якіх трэба адгадаць прадмет ці з'яву.

Возьмем такую народную загадку: «Ані шпунта, ані дна — поўна бочачка віна». Тут выдзелена некалькі адзнак таго, што трэба назваць. Пералічым іх: бочачка без шпунта (затычкі), без дна, а ў ёй «віно». І калі ўсе адзнакі ўлічаны, то можна беспамылкова адгадаць. На самай справе — што за бочачка такая? А гэта яйка.

Ніл Гілевіч у лепшых сваіх апрацоўках загадак захоўвае гэтыя самыя асноўныя адзнакі, на падставе якіх можна меркаваць аб прадмеце загадкі.

Прывядзём некалькі прыкладаў:

Чырвонае цельца,
Каменнае сэрца,
Віннае на смак.
А завецца як?

Цёмна-сіняя рагожка
Скрозь усеяна гарошкам,
Пасярод акрайчык хлеба,
Хто адкажа так, як трэба?

Можна назваць значна больш удалых загадак са зборніка, якія будуць прыхільна сустрэты дзецьмі. З трыццаці пяці загадак, змешчаных у зборніку, пераважная большасць добрых. Але ёсць, на жаль, і недапрацаваныя, цьмяныя. Спашлёмся на прыклады.

Паспрабуйце адгадаць:
Тры нагі —
Ледзь-ледзь відаць.
Пасярод —
Усё жывот.
А вышэй?
А вышэй —
Толькі пара вушэй.

Здолеюць дзеці адгадаць? Не. Бо паэт бярэ не самыя характэрныя адзнакі. І сапраўды, чаму цабэрак абавязкова павінен мець тры нагі, якія «ледзь-ледзь відаць»? Хіба няма цабэркаў «без ног»? Вядома, ёсць! Гэта пацвярджае і мастак Е. Лось малюнкам да загадкі. Недакладныя і словы «Пасярод — усё жывот». Застаецца «толькі пара вушэй». Ды гэтага ж мала, каб можна было назваць пасудзіну.

Не ўдалося Нілу Гілевічу выдзеліць самыя характэрныя рысы і ў загадцы пра плот.

Сто братоў
І адзін брат
Сталі ў роўны
Стройны рад.
Адным поясам усе
Падпяразаныя,
Адным шалікам усе
Перавязаныя.
На пасту стаяць браты,
Дзень і ноч не сходзяць,
Каб не мог ні ён, ні ты
Ў царстве іх нашкодзіць.

Пачатак загадкі наводзіць на думку, нібы гаворка ідзе пра сноп або мятлу, потым жа такая думка адпадае. Але сказаць, што гэта плот, — таксама цяжка. Апошнія два радкі не выратоўваюць, тым больш слова «нашкодзіць».

Нельга не зрабіць папрок паэту і за некаторыя моўныя агрэхі. Відаць, у кніжцы для дзяцей не варта шырока карыстацца словамі «мо'», «здэцца», «ну й», «бы гэта й трэба», «не йсці». Яны не робяць мову больш даступнай і зразумелай, тым больш у кніжцы, якая адрасавана дашкольнікам.

Яўг. РАПАНОВІЧ.

Ніл Гілевіч, «Сіні домік, сіні дом...» Дзяржаўнае выдавецтва БССР, Мінск. 1961.

ДУХОЎНАЕ БАГАЦЦЕ ТРЭБА ЗДАБЫВАЦЬ

У беларускіх школьнікаў канчаецца поўны напружання і клопатаў навучальны год. Ва ўсіх дзяцей яшчэ на вуснах імя першага савецкага касманаўта Юрыя Гагарына. Усе хлопчыкі хочуць быць такія ж смелыя і адважныя, як ён, многа ўсяго ведаць, быць добрымі спартсменамі і любіць жыццё і песню гэтак жа, як і ён. Наша падрастаючае пакаленне — незвычайнае і па-свойму рамантычнае, яно захапляецца навукай, спортам і мастацтвам.

Мне нядаўна давялося быць на свяце «музычнай вясны» ў школе № 26 г. Мінска. Гэта быў незабыўны дзень. Пад гукі марша вучні кожнага класа заходзілі ва ўпрыгожаную школьную залу і займалі адведзеныя месцы. Яны былі радасна ўсхваляваныя.

Пасля віншавання з «музычным святам» агульнашкольны хор выканаў «Песню аб Леніне» Тулікава, «Марш камуністычных брыгад» Новікава, «Піянерскія ступенькі» Рэвелева. Даўно не даводзілася мне чуць такога добрага спявання. Ніводнага абыякавага твару, ніводнага пустога позірку. Мноства дзяцей адзіным дыханнем, з незвычайным натхненнем выканалі першую частку музычнай праграмы. Пасля пачаўся канцэрт, вясёлы і разнастайны.

З размовы з дырэктарам школы А. Бандарэнкам высветлілася, што музычнаму выхаванню тут надаецца вялікае значэнне. Вучні вельмі любяць урокі спеваў і музыкі. Яны з цікавасцю слухалі гутаркі студэнта музычнага вучылішча М. Жухавіцкага аб творчасці кампазітараў Чайкоўскага, Глінкі, лекцыю «Музыка ў жыцці Ул. І. Леніна». Спадабалася школьнікам і лекцыя І. Нісневіча аб беларускай музыцы.

Кругагляд нашых маленькіх грамадзян усё больш пашыраецца, растуць іх культурныя запатрабаванні. Павялічваецца колькасць жадаючых займацца ў музычна-адукацыйных гуртках і студыях, у харавых, інструментальных самадзейных калектывах. Школьнікі з захапленнем ходзяць цяпер не толькі ў кіно, але і на канцэрты сімфанічнай музыкі, з ахвотай наведваюць оперныя спектаклі.

Сякія-такія поспехі ў музычным выхаванні дзяцей і юнацтва рэспублікі дасягнуты. Але гэтага пакуль мала. Нам трэба ў корані перабудаваць усю музычна-выхаваўчую работу ў агульнаадукацыйнай школе і перш за ўсё вырашыць пытанне аб кадрах выкладчыкаў спеваў. Па сутнасці ў нас амаль няма кваліфікаваных музычных педагогаў. У Мінску, напрыклад, сапраўднымі спецыялістамі, якія вядуць урокі спеваў і харавыя гурткі, з'яўляюцца М. Хаухлянцаў (49-я школа), Д. Гольдберг (41-я сярэдняя школа), М. Разоўская (15-я сярэдняя школа). З выкладаннем спеваў у іншых школах горада, хоць там і ёсць выкладчыкі, на жаль, справа горшая. Часам педагог, замест развучвання песень з вучнямі, займаецца вывучэннем тэарэтычных раздзелаў, прычым робіць гэта нудна і сумна.

Тых настаўнікаў спеваў, якіх выпускаюць музычна-педагагічныя вучылішчы рэспублікі, яўна не хапае. Апроч таго, і якасць падрыхтоўкі маладых спецыялістаў яшчэ пакідае жадаць многа лепшага. Даводзілася назіраць, як некаторыя выпускнікі музычна-педагагічных і музычных вучылішчаў праяўляюць у працы такую някемлівасць і бездапаможнасць, што дзіву даешся, як ім удалося скончыць спецыяльную навучальную ўстанову.

Трэба значна павысіць патрабаванні да абітурыентаў на ўступных экзаменах. Нельга мірыцца з такім становішчам, калі ў музычныя навучальныя ўстановы на першы курс залічваюцца часам асобы з пасрэднымі дадзенымі. Якую ж карысць могуць прынесці такія кадры ў будучым?

У свой час вялікі рускі кампазітар М. Глінка для таго, каб як належыць укамплектаваць Пецярбургскую харавую капэлу (цяпер Ленінградскую), кіраўніком якой ён з'яўляўся, многа ездзіў па Расіі ў пошуках рэдкіх галасоў для свайго творчага калектыву.

Вось і нам трэба ісці па такім шляху. У школьных харавых, музычных і танцавальных гуртках рэспублікі ёсць нямала таленавітых дзяцей, якіх можна было б рэкамендаваць на вучобу ў музычныя школы і вучылішчы. Сёлета пры ансамблі песні і танца Мінскага Палаца піянераў была арганізавана група з найбольш здольных дзяцей, каб падрыхтаваць іх да будучай музычнай дзейнасці.

Добрую ініцыятыву праявіла музычнае вучылішча імя Глінкі, адкрыўшы сёлета ў сябе падрыхтоўчае харавое аддзяленне, на якое прыняты найбольш здольныя вучні мінскіх школ. Гэты вопыт варта пераняць і іншым музычным вучылішчам Беларусі, каб можна было ў нейкай ступені вырашыць праблему педагогаў па спевах і кіраўнікоў хораў.

Нядаўна ў Маскве закончыўся пленум праўлення Саюза кампазітараў РСФСР. Д. Шастаковіч, выступаючы на гэтым пленуме, сказаў: «Сярод наспелых і неадкладных праблем развіцця музычнай культуры ў краіне нельга яшчэ раз не ўпамянуць і пра нявырашаныя задачы ў справе масавай музычнай адукацыі дзяцей і юнацтва. Пытанні пачатковага эстэтычнага выхавання павінны вырашацца як вялікая дзяржаўная задача, бо яны з'яўляюцца састаўной часткай агульнай праблемы — дасягнення высокай духоўнай культуры і адукаванасці пакалення савецкіх людзей, якім давядзецца жыць і працаваць пры камунізме».

І сапраўды, наша падрастаючае пакаленне, якое будзе жыць у камуністычным грамадстве, апроч высокай свядомасці, выдатнага здароўя, моцнай волі, павінна быць яшчэ духоўна багатым.

Любасць да сапраўднага музычнага мастацтва выхоўваюць у дзіцяці школьныя настаўнікі і, вядома, самі бацькі. Дрэнна, калі некаторыя таты і мамы, забываючыся аб сваіх бацькоўскіх абавязках, не сочаць за тым, якія песні слухае іх непаўналетняе дзіця па радыё ці ў грамзапісу. А што пры гэтым атрымліваецца, не цяжка сабе ўявіць.

Так, у нас у ансамблі быў выпадак, калі прыняты ў хор хлопчык на маё пытанне, што ён можа спяваць, адказаў: «Я встретил девушку...» А адна вучаніца трэцяга класа, калі яе праслухоўвалі, не магла нічога іншага выканаць, апроч песні «Назначай поскорее свидание». Усё гэта прыклады дрэннага эстэтычнага выхавання нашых школьнікаў. Бацькі не павінны спадзявацца толькі на тое, што іх сына ці дачку выхавае настаўнік, трэба і самім прыкласці да гэтага рукі і паклапаціцца пра выхаванне ў сваіх дзяцей сапраўднага мастацкага густу.

А як жа абстаяць справы з дзіцячым песенным рэпертуарам? Новых песень аб дзецях і для дзяцей беларускія кампазітары пішуць яшчэ мала. А тое, што яны стварылі, доўгі час знаходзіцца ў рукапісах у Міністэрстве культуры БССР.

Неяк за шмат год Дзяржаўнае выдавецтва БССР па ініцыятыве Саюза кампазітараў нарэшце выдала зборнік «Песні піянераў», які з'явіўся добрай падмогай для выкладчыкаў спеваў як гарадскіх, так і вясковых школ. Але гэта ўжо справа мінулага. За апошні час з'явілася некалькі новых песень беларускіх кампазітараў для дзяцей, якія таксама варта было б выдаць асобным зборнікам. Саюз кампазітараў БССР павінен больш аддаваць увагі стварэнню і выданню новых дзіцячых песень. Шчыра кажучы, тэматыка многіх з іх яшчэ вельмі вузкая, ды і жанравая разнастайнасць іх не вельмі вызначаецца. Хацелася б, каб гэта былі песні, не падобныя адна на адну, як блізняты. У нас амаль няма песень пра піянераў— герояў Вялікай Айчыннай вайны, мала добрых лірычных твораў. Няма ў нас задорных піянерскіх вальсаў і жартоўных песень. А яны ж павінны быць!

Маладое пакаленне Савецкай краіны расце ў шчаслівы час. Яно вельмі любіць сваю Радзіму, сваю родную зямлю, сваіх герояў. Нашы дзеці хочуць уславіць гераічнае сёння ў цудоўных песнях, і наш абавязак — даць ім такую магчымасць. Няхай часцей гучыць задорная, жыццярадасная піянерская песня, бо з ёю лёгка ў вучобе і працы!

А. ДЗМІТРУК,
хормайстар, мастацкі кіраўнік ансамбля песні і танца Мінскага Палаца піянераў і школьнікаў.

Падзеі. Факты. Навіны

☐ **Другі год працуе ў Краснаполлі ўніверсітэт культуры. У ім займаюцца рабочыя, служачыя, настаўнікі, урачы раённага цэнтра, калгаснікі з бліжэйшых калгасаў. За гэты час прачытана шмат цікавых лекцый па камуністычнаму выхаванню, літаратуры, мастацтву. Чарговыя заняткі былі прысвечаны беларускай літаратуры. У якасці лектараў запрасілі групу пісьменнікаў Магілёўскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў БССР.**

У Доме культуры сабралася звыш 200 чалавек. Лекцыю пра творчасць класікаў беларускай літаратуры Я. Купалы і Я. Коласа прачытаў крытык Алесь Макарэвіч. Паэт Васіль Матэвушаў і празаік Пятро Шасцерыкоў падзяліліся з слухачамі сваімі творчымі планамі, прачыталі творы.

Заняткі з удзелам пісьменнікаў мяркуецца правесці і ў некаторых іншых раённых універсітэтах культуры.

☐ **У Парыцкім Доме культуры створана агітбрыгада. Кіруе ёю самадзейны кампазітар Міхаіл Кажамяка. Удзельнікі агітбрыгады часта выязджаюць з канцэртамі ў вёскі. У праграме самадзейных артыстаў песні, танцы, частушкі, літаратурныя чытанні. Асабліва ажывіла сваю работу агітбрыгада ў дні палявых работ.**

За апошні час з поспехам былі пастаўлены канцэрты агітбрыгады ў калгасах «Шлях да камунізма», імя Калініна, «Сцяг камунізма», у аддзяленнях саўгасаў «Парычы», «Шацілкі» і іншых.

М. ЖУРА.

☐ **Дзяржаўны мастацкі музей БССР і праўленне Саюза мастакоў БССР гэтымі днямі перадалі ў дар Езярышчанскаму раённаму Дому культуры Віцебскай вобласці шэсць карцін беларускіх мастакоў. Сярод іх работы Б. Звінагродскага «Восень», Я. Зайцава «Баржы», А. Тычыны «У скверы Янкі Купалы» і інш.**

Н. ЮДЧАНКА.

☐ **Гомельская студыя тэлебачання наладзіла для працоўных горада творчы вечар-канцэрт кампазітара Г. Вагнера.**

Дыктар студыі З. Бандарэнка пазнаёміла тэлегледачоў з творчасцю кампазітара.

Г. Вагнер расказаў аб бліжэйшых творчых планах, аб рабоце над новым балетам, які ён цяпер піша на лібрэта М. Алтухова. У аснову балета пакладзены матывы вядомага рамана П. Броўкі «Калі зліваюцца рэкі». Гэты твор кампазітар прысвячае XXII з'езду КПСС.

У канцэртную частку вечара былі ўключаны творы Г. Вагнера, якія выканалі спевакі В. Прышчапёнак, Ю. Матраеў, скрыпач Л. Гарэлік, салісты беларускага балета — заслужаны артыст рэспублікі В. Давыдаў і артыстка Ю. Будзікава.

☐ 19 мая, у дзень нараджэння Усесаюзнай піянерскай арганізацыі імя Ул. І. Леніна, у Мінску адбылося гарадское свята дзіцячай «музычнай вясны».

У канцэрце беларускай музыкі, які быў наладжан у акруговым Доме афіцэраў, прагучалі кантата П. Падкавырава «Піянерскі касцёр міру», уверцюра Я. Цікоцкага «Свята на Палессі» і новы буйны твор Г. Вагнера — праграмная сімфанічная сюіта, якая расказвае аб жыцці і адпачынку савецкіх піянераў. У гэтым канцэрце прынялі ўдзел сімфанічны аркестр Белдзяржфілармоніі (дырыжор В. Дуброўскі) і хор Мінскай музычнай школы—адзінаццацігодкі (хормайстар М. Маслаў).

ДРОБЯЗІ ПСУЮЦЬ УРАЖАННЕ

Іван Шуцько піша для дзяцей. У свет ужо выйшлі яго тры кніжкі, якія падкупляюць сваёй шчырасцю, непасрэднасцю. Іх прыязна сустрэлі юныя і дарослыя чытачы.

І вось перад намі чацвёртая кніжка Івана Шуцько — «Дзедава рэліквія», у якой змешчана шэсць апавяданняў. Лепшае з іх— «Чырвоная рэчка». Сюжэт апавядання вельмі просты. Ляксееў дзед працуе вартаўніком на лузе. Ён бярэ з сабой унука, расказвае, чаму так ці інакш называецца мясціна або ўрочышча. Хлопчыка зацікавіла назва Чырвонай рэчкі. Дзед расказвае. Даўней каля яе ўся асака была падзелена тычкамі. Кожны пільнаваў сваю. А вось аднойчы Ляксееў прадзед застаў на сваім участку Рудога Марку. Кінуўся да яго, каб не даць касіць, ды загруз у багне. Руды Марка разануў дзеда касой. Вада між купін зрабілася чырвоная ад крыві. З таго часу рэчку і пачалі называць Чырвонай.

Апавяданне напісана скупымі фарбамі, сцісла. У ім усё стаіць на сваім месцы. Вялікага напалу дасягае пісьменнік тым, што апавяданне падаецца праз успрыманне малога хлопчыка, які глядзіць на свет чыстымі дзіцячымі вачыма. І перад ім дзед малюе такую страшную карціну даўняга мінулага.

Пісьменнік праз адзіны выпадак здолеў тыпізаваць цяжкае жыццё сялян у мінулым, узняў факт да мастацкага абагульнення.

Апавяданне пакідае добрае ўражанне.

Нельга не парадавацца прачытаўшы апавяданне «Белалобая». Яно ад пачатку да канца светлае, яркае, радаснае. У аснову апавядання пакладзена вялікая тэма — пазнанне хлопчыкам навакольнага свету, жыцця. І ўсё гэта падаецца не праз мудрагелістыя, ускладнёныя дэталі, а проста, натуральна.

Апавяданне «Дзедава рэліквія», назву якога носіць зборнік, напісана на тэму Вялікай Айчыннай вайны і разгортваецца ў дэтэктыўным плане. Гэта наогул асаблівасць аўтара, які стараецца ў творах зрабіць нечаканы сюжэтны паварот, ускладняе, заблытвае падзеі. Усё гэта ідзе не ў карысць аўтара. Так, апавяданне «Сын» з гэтай прычыны незразумелае і двухсэнсавае. Сюжэт яго наступны. Артылерыст вяртаецца з фронта дадому. Сябра-токар напісаў, што за яго колішнім станком працуе «жвавы падлетак». І як вернецца артылерыст на завод, дык выкліча яго хлопец на спаборніцтва. Артылерыст — дома. Ідзе на завод. «Жвавы хлопчык» аказваецца яго сынам. «Токар стаіць і часта-часта моргае вейкамі».

Чаму моргае — гэта вядома толькі аўтару. З апавядання вынікае: токар не ведаў, што «жвавы хлопчык» — сын артылерыста. Факт зусім непраўдападобны. Чарговы сэжютны ход рабіўся, вядома, для таго, каб заінтрыгаваць чытача. Атрымалася ж—адваротнае.

Сюжэтнай мудрагелістасцю грашыць і твор «Саша едзе ў адпачынак». Неперакануча даведзена і вырашана аўтарская думка ў апавяданні «Салавей». Наіўна гучыць у «Дзедавай рэліквіі» тое месца, дзе расказваецца, як хлопчык не хацеў даваць сваіх вудаў партызанам для правядзення важнай аперацыі да таго часу, пакуль яны не згадзіліся ўзяць яго з сабой.

Многа ў кніжцы стылістычных хібаў. **«Дні праз два** мінулі нарэшце граніцу». Нельга ставіць побач: **«Я ж ужо», «адстала ад статка».**

У дэталях аўтар часта бывае непаслядоўным. Напрыклад, у пачатку апавядання «Белалобая» ён паведамляе, што карова была непераборлівая — «ела ўсё, што ні дадуць». На другой старонцы аўтар пярэчыць сам сабе, сцвярджае, што карова пасвілася асобна і «выбірала **лепшую** траву».

Усё гэта псуе ўражанне ад увогуле цікавай кніжкі.

С. ХАЛМАГОРСКІ.

Не высечаш сякерай

ГЛЫБАКАДУМНАЯ ЗАЎВАГА

«Вельмі добра, што **даследчык не толькі пералічвае творы польскіх** пісьменнікаў, перакладзеныя Янкам Купалам, **але** на шматлікіх прыкладах **паказвае яго перакладчыцкае майстэрства...»**

(З рэцэнзіі **М. Базарэвіча** «Братняя дружба літаратур» на кнігу С. Александровіча «Старонкі братняй дружбы». «Маладосць» № 3. 1961 г.).

КЛОД ВЫРАТАВАЎ РОТ

«Все **растянули** белозубые рты, но тут их остановил строгий взгляд Клода».

(**Л. Прокша.** «Источник красоты». Мінск. 1960. Стар. 43)

«ТАК І ТАДЫ...»

«Дырэктар МТС заўсёды некуды спяшаўся. Так і тады. Быў ён у скураной шапцы, у шырачэзных цёмнасініх галіфэ і такой жа суконнай гімнасцёрцы».

(**М. Даніленка.** «Майская навальніца». Мінск. 1959. Стар. 120).

Нібы ў вядомым жарце: «Ішоў дождж і тры студэнты. Два ў галёшах, а трэці ва універсітэт».

ПЫТАННІ СУМНЯВАЮЦЦА

«У веруючых узнікае многа **пытанняў, якія выказваюць свае сумненні** ў правільнасці рэлігійных догм».

(«Навукова-атэістычныя веды — у масы». Рэспубліканскі метадычны кабінет культурна-асветнай работы. Мінск. 1959).

СЮДЫ НЕ ЗАРАСТАЕ СЦЕЖКА

Ужо больш года Літаратурны музей Янкі Купалы працуе ў новым памяшканні. Любоў да вялікага песняра беларускага народа і яго творчасці прыводзіць сюды шматлікіх наведвальнікаў. За апошні час у музеі пабывала каля сарака экскурсій. І не толькі з Беларусі — жыхары далёкай Поўначы і сонечнай Грузіі, дырэктары школ з Вільнюса, групы пісьменнікаў з Малдавіі, Украіны, Латвіі, інжынеры з Узбекістана, хімікі з Саратава. З вялікай цікавасцю аглядалі матэрыялы музея дэлегацыі турыстаў з Польшчы, Венгрыі, Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, Канады.

У «Кнізе водгукаў» музея — запісы студэнтаў і выкладчыкаў, рабочых і калгаснікаў, аспірантаў і прафесараў.

Вось які запіс пакінуў у «Кнізе водгукаў» балгарын Георгій Вылчаў, які працуе ў Чэхаславацкай Акадэміі навук у Браціславе:

«Каб ведаў чалавек, што азначае адзінства паміж жыццём і літаратурай, трэба знаёміцца з творчасцю вялікага беларускага і нашага ўсеславянскага паэта Янкі Купалы. Я бязмерна шчаслівы, што тут, у гераічным горадзе Мінску, створаны музей — помнік Янку Купалу. Усімі сіламі буду імкнуцца, каб творчасць Янкі Купалы была яшчэ больш вядома майму народу, а таксама ў Славакіі, дзе я працую. Няхай мацнее братэрства паміж народамі».

Дырэктар музея Канстанціна Заслонава Ф. Цынгалёва, наведаўшы музей Я. Купалы, асаблівую ўвагу звярнула на матэрыялы і дакументы, сабраныя ў восьмай зале, прысвечанай жыццю і творчасці народнага паэта ў час Вялікай Айчыннай вайны. У яе запісу адзначана, што творчасць Янкі Купалы натхняла беларускіх партызан-заслонаўцаў на баявыя подзвігі ў барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Часта ў музеі бываюць людзі, якія асабіста ведалі Янку Купалу: калгаснікі, з якімі паэт сустракаўся, жывучы ў Ляўках, пісьменнікі, якія былі частымі гасцямі ў яго хаце, што стаяла да вайны на тым месцы, дзе зараз знаходзіцца музей, артысты — выканаўцы роляў з яго п'ес.

На адным са стэндаў музея — матэрыялы да першых пастановак камедыі «Паўлінка». Сярод іх — фотаздымкі прыгожай дзяўчыны. Гэта Паўліна Мядзёлка, першая выканаўца ролі Паўлінкі. Цяпер яна настаўніца-пенсіянерка. Жыве на Мядзельшчыне. Самадзейная актрыса добра памятае сустрэчы з паэтам, аб якіх яна расказвала наведвальнікам музея.

Цікавыя матэрыялы з'явіліся ў музеі за апошні час — фотаздымкі Янкі Купалы, кніжкі яго вершаў, газеты і часопісы з вершамі паэта, пісьмы Янкі Купалы. Неяк пабываў у музеі грузінскі паэт Аляксандр Шанідзе, які сустракаўся з беларускім паэтам у Цхалтуба. Нядаўна Шанідзе прыслаў музею пісьмы і фотаздымкі Янкі Купалы. Муж і жонка Баркоўскія, якія працуюць зараз у Інстытуце мовазнаўства Акадэміі навук СССР, перадалі музею экземпляр газеты «Наша ніва» ад 16 мая 1914 г. з артыкулам Янкі Купалы і некалькі нумароў газеты «Савецкая Беларусь» з дваццатых гадоў, у якіх надрукаваны матэрыялы пра паэта. Перадаў музею пісьмо Янкі Купалы даследчык творчасці паэта Яўген Мазалькоў. Захоўваюцца ў музеі і рукапісы ўспамінаў рабочых, калгаснікаў, пісьменнікаў, тых, хто сустракаўся з паэтам. З пачуццём шчырай павагі да Купалы перадаюць яны свае ўражанні аб сустрэчах з ім. За апошні час прыслалі ўспаміны вядомы літоўскі пісьменнік Антанас Венцлава, скульптар Заір Азгур, літаратуразнаўца Айзеншток, пісьменнікі А. Бялевіч, А. Міронаў, М. Машара, Марыя Бахмецьева, Барыс Ірынін і інш. Гэтыя матэрыялы ўвойдуць у зборнік «Янка Купала ва ўспамінах сучаснікаў», выданне якога рыхтуецца да васьмідзесяцігоддзя з дня нараджэння паэта.

Новае памяшканне музея дало магчымасць не толькі пашырыць экспазіцыі. Амаль год працуе пры музеі лекторый. Тут праводзяцца піянерскія зборы, чытаюцца лекцыі і даклады аб жыцці і творчасці паэта. Сюды прыходзяць усе, хто вывучае творчасць Янкі Купалы, яго біяграфію. У лекторыі выступаюць з успамінамі пра паэта пісьменнікі, скульптары, мастакі, кампазітары. З вялікай цікавасцю праслухалі вучні старшых класаў школы № 33 выступленне Я. Калітоўскага — урача, які лячыў Купалу. Вельмі ўсхваляваў слухачоў расказ Эдзі Агняцвет пра першую сустрэчу з вялікім паэтам.

З цікавымі ўспамінамі аб сустрэчах з паэтам выступалі ў лекторыі П. Глебка, М. Калачынскі, М. Аўрамчык, А. Бялевіч, А. Астрэйка, М. Хведаровіч, С. Шушкевіч. 25 лютага споўнілася гадавіна з дня смерці жонкі паэта Уладзіславы Францаўны Луцэвіч. З цёплым, шчырым словам выступілі перад рабочымі, студэнтамі, вучнямі, якія сабраліся тут у гэты дзень, сястра Купалы Л. Раманоўская, беларускія пісьменнікі, а таксама ўкраінскі паэт Тэрэнь Масэнка, які прысвяціў Янку Купалу і Уладзіславе Францаўне вершы.

Была наладжана ў музеі і сустрэча з навучэнцамі падшэфнай школы № 65. Вучні падрыхтавалі літаратурны мантаж аб жыцці і дзейнасці Янкі Купалы, чыталі творы паэта, праслухалі інсцэніраванае апавяданне Зінаіды Бандарынай «Ой, рана на Івана» ў музычным афармленні, запісанае на плёнку магнітафона. Перад вучнямі выступіў паэт М. Аўрамчык, які прачытаў вершы, прысвечаныя Янку Купалу. З успамінамі аб першай сустрэчы з паэтам выступіў вучоны сакратар музея, крытык А. Есакоў. У канцы вечара музей перадаў падшэфнай школе падарункі: выстаўку аб жыцці і творчасці Янкі Купалы, альбом аб паэце, кнігі Янкі Купалы.

Цікавыя вечары сустрэч мастакоў, пісьменнікаў, кампазітараў з рабочымі, студэнтамі, вучнямі наладжваюцца амаль кожны месяц.

Супрацоўнікі музея разгарнулі падрыхтоўку да юбілею Янкі Купалы. 8 ліпеня 1962 г. споўніцца 80 год з дня нараджэння вялікага беларускага паэта. Рыхтуюцца да гэтай даты зборнікі аб паэце, каляровы буклет, паштоўкі «Янка Купала ў мастацтве», «Даведнік па музею», разразны альбом і іншыя матэрыялы.

Н. ЗВОНАК.

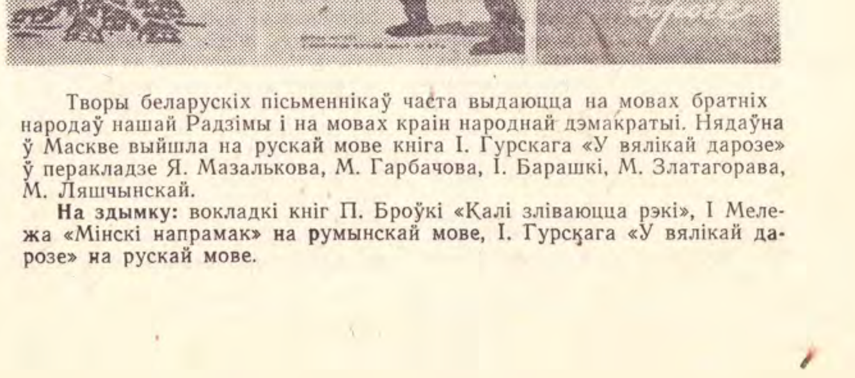

Творы беларускіх пісьменнікаў часта выдаюцца на мовах братніх народаў нашай Радзімы і на мовах краін народнай дэмакратыі. Нядаўна ў Маскве выйшла на рускай мове кніга І. Гурскага «У вялікай дарозе» ў перакладзе Я. Мазалькова, М. Гарбачова, І. Барашкі, М. Златагорава, М. Ляшчынскай.

На здымку: вокладкі кніг П. Броўкі «Калі зліваюцца рэкі», І. Мележа «Мінскі напрамак» на румынскай мове, І. Гурскага «У вялікай дарозе» на рускай мове.

НЕ СПЫНЯЦЦА НА ПАЎДАРОЗЕ

Асноўнае ў кнізе А. Семяновіча пра беларускую драматургію — імкненне па-новаму асвятліць яе гісторыю, па-новаму ацаніць некаторыя драматычныя творы. Гэта перш за ўсё датычыць разгляду беларускіх інтэрмедый, камічных опер В. Дуніна-Марцінкевіча, п'ес Якуба Коласа, Змітрака Бядулі, Алеся Гурло, Канстанцыі Буйлы, Міколы Грымоты (М. Янчука), Каруся Каганца, Касьяна Вясёлага, Кандрата Лейкі, Ілюка Чалеева і інш.

Гісторыю драматургіі А. Семяновіч даследуе неадрыўна ад агульнага працэсу станаўлення і развіцця беларускай дарэвалюцыйнай літаратуры. Створана выразная, адпавядаючая гістарычнай праўдзе карціна развіцця беларускай драматургіі—ад язычаскай абрадавасці, ад народнай казкі і песні, ад інтэрмедыі і батлейкі да прафесіянальных п'ес.

Даследчык слушна зазначае, што «так званая інтэрмедыя, якая выйшла са сцен духоўных школ, паступова адрывалася ад школьнай драмы і эвалюцыяніравала ў самастойны драматычны твор — камедыю», што «гэтаму асабліва садзейнічаў лялечны тэатр (батлейка), дзе інтэрмедыя ўпершыню пачала жыць самастойным жыццём іператварылася ў сапраўдную народную камедыю»; «характэрнай асаблівасцю батлеечнай драмы з'яўляецца тое, што ў ёй паступова, але няўхільна рэлігійны элемент выцясняўся народна-бытавымі камічнымі сцэнкамі... Такім чынам, батлеечныя прадстаўленні пачалі насіць чыста свецкі характар, ператварыліся ў асобы від народнага мастацтва».

Аналізуючы інтэрмедыю і батлейку А. Семяновіч раскрыў адну з адметных заканамернасцей станаўлення беларускай драматургіі—тое, што яна пачалася менавіта з камедыі. Гэтая заканамернасць—вынік саміх гісторыка-палітычных умоў, у якіх складвалася наша літаратура, вынік творчага развіцця мастацкіх традыцый, шырока распрацаваных самім народам. Больш таго, нам здаецца, тут можна гаварыць, што само развіццё ў народзе інтэрмедыі і батлейкі, бясспрэчна, выяўляла нацыянальны характар беларусаў, што іменна ў сувязі з асаблівасцямі народнага светаадчування першымі прафесіянальнымі п'есамі ў нас былі камедыі.

У той жа час, на нашу думку, зусім неправамерна А. Семяновіч супрацьпастаўляе інтэрмедыі, напісаныя ў праваслаўных школах, інтэрмедыям, якія выйшлі з езуіцкіх калегій. Бо ва ўсіх інтэрмедыях адны і тыя ж прыёмы паказу селяніна, адна і тая ж сутнасць самога гэтага вобраза. Калі селянін у інтэрмедыі хітры і дасціпны, дык не таму, што так хацелі паказаць яго аўтары. Такім ён выступаў якраз насуперак іх волі, у сілу спецыфічнага збегу акалічнасцей; аўтары інтэрмедый пра селяніна былі родам або з вёскі, або з гарадскіх слаёў, так ці інакш блізкіх да вёскі, таму яны добра ведалі побыт тагачаснага сялянства, адчувалі народнае слова, валодалі ім, а часта проста даслоўна пераказвалі адшліфаванае ў народнай памяці, тое, што стала здабыткам фальклорнай скарбніцы. Гэта народнае, урываючыся ў інтэрмедыю, і выяўляла праўду жыцця, давала каларытны вобраз простага чалавека, незалежна ад таго, пісалі інтэрмедыю навучэнцы праваслаўнай школы ці езуіцкай калегіі. Тыя ці іншыя тэндэнцыі ў любой з інтэрмедый у лепшых выпадках перакрываліся народнай выдумкай, дасціпнасцю, народным словам, якое і з'яўляецца сёння для нас важным у гэтых творах.

З-за названага неправамернага супрацьпастаўлення даследчык параўнальна мала спыніўся на інтэрмедыях, напісаных студэнтамі-езуітамі, хоць якраз яны здаюцца нам найбольш цікавымі і па мове, і па дасціпнасці.

Цікавы новымі думкамі і фактамі раздзел, у цэнтры якога — драматургічная дзейнасць В. Дуніна-Марцінкевіча. Аб ролі і месцы гэтага пісьменніка ў гісторыі беларускай літаратуры А. Семяновіч піша: «Вялікай заслугай Дуніна-Марцінкевіча з'яўляецца тое, што ён, нягледзячы на ўласцівыя яму ліберальна-дваранскія погляды, паказаў у сваіх творах народ, вывеў на сцэну простага чалавека, мужыка, якога не дапускалі ў літаратуру рэакцыйныя дваранскія пісьменнікі. Гуманізм пісьменніка ў адносінах да народных «нізоў» адчуваецца ў кожным яго творы».

Аналізуючы п'есы «Пінская шляхта» і «Залёты», даследчык трапна зазначае, што ў іх «мы не бачым імкнення пісьменніка прымірыць памешчыка і мужыка, прыхарошыць жыццё народа, што асабліва было прыкметна ў некаторых яго ранейшых творах».

Грунтоўна разглядаецца лібрэта оперы «Сялянка». Аўтар правільна падкрэслівае: «Асноўная сюжэтная лінія «Сялянкі» (Лятальскі—Юлія) вытрымана ў ідылічным, сентыментальным плане, што тлумачыцца адносінамі пісьменніка да тагачаснай рэчаіснасці, яго дваранскім лібералізмам». Правільны і тэзіс пра тое, што «пры стварэнні вобраза Лятальскага выявілася сіла і слабасць рэалізму Дуніна-Марцінкевіча». Сучаснасць і правамернасць такіх поглядаў на ідэйную накіраванасць і метад творчасці Дуніна-Марцінкевіча відавочныя. Але, на нашу думку, гэты сучасны погляд на Дуніна-Марцінкевіча вытрыманы ў кнізе не заўсёды паслядоўна. Даследчык не-не ды і блытае паняцце сентыментальнага з паняццем сентыменталізму як літаратурнага напрамку. Калі, напрыклад, ён гаворыць, што ў «Сялянцы» асноўная сюжэтная лінія вытрымана ў сентыментальным плане, дык гэта пярэчання не выклікае. Калі ж ён пачынае сцвярджаць, што ў паказе Лятальскага Дунін-Марцінкевіч «адыходзіць ад рэалізму, спаўзае на пазіцыі сентыменталізму», дык гэта ўжо ўспрымаецца як старая песенька пра Дуніна-Марцінкевіча — прадстаўніка сентыменталізму. Сапраўды, у паказе Лятальскага Дунін-Марцінкевіч адыходзіць ад рэалізму, дае скажоны паказ рэчаіснасці. Але гэта наўрад ці мае дачыненне да сентыменталізму як літаратурнага кірунку, абумоўленага гістарычна, звязанага з адмаўленнем класіцыстычнага рацыяналізму, з падняццем на шчыт «жывога» чалавека, жывых пачуццяў і інш. Скажоны паказ жыцця ў Дуніна-Марцінкевіча быў звязаны з неправамерным прыхарошваннем тагачаснай явы, з ілжывай пачуццёвасцю, фальшывай расчуленасцю—сентыментальнасцю, якую К. Станіслаўскі называў сурагатам пачуцця, а не жывым праўдзівым водгаласам сэрца на праявы навакольнага свету.

З п'ес В. Дуніна-Марцінкевіча асаблівую ўвагу даследчыка прыцягнула «Пінская шляхта» — шэдэўр камедыяграфічнага майстэрства пісьменніка. Салідарызуючыся з высокай ацэнкай гэтай п'есы, наўрад ці можна пагадзіцца, аднак, з тым, што А. Семяновіч, напрыклад, катэгарычна залічвае «Пінскую шляхту» ў разрад высокай камедыі. Ці не завельмі рызыкоўна гэта?. Сам аўтар назваў яе фарс-вадэвілем. Даследчык прызнае, што «вонкавыя жанравыя прыкметы вадэвіля сапраўды ёсць у ёй»,— дык навошта было траціць сілы, каб праўдамі і няпраўдамі «падцягваць» п'есу да рангу высокай камедыі? І гэта ў той час, калі ўся сіла «Пінскай шляхты» ідзе якраз ад таго, што ў ёй трансфармаваны ўвогуле сам жанр фарс-вадэвіля, што традыцыйную форму, якая дагэтуль служыла пераважна пустому баўленню часу, легкадумнаму відовішчу, наш беларускі драматург напоўніў надзённым сацыяльным зместам, зрабіў крытычна завостранай, усім гэтым выяўляючы творчую смеласць, бліскучае наватарства.

Найбольш па аб'ёму і шматлікаму новаму матэрыялу раздзел кнігі — «Пачатак сталасці». Бясспрэчная ўдача тут — паказ станаўлення беларускай драматургіі ў яе непасрэднай сувязі з жыццём, з уплывам на яе вялікай рускай літаратуры і асабліва з далейшым творчым развіццём лепшых нацыянальных традыцый. Аналізуючы, напрыклад, праблематыку драмы Янкі Купалы «Раскіданае гняздо», аўтар арганічна ўвязвае сваю гаворку з вырашэннем праблемы народа ў беларускай літаратуры XIX — пачатку XX стагоддзя наогул. Адзначаючы выдатную ўдачу Купалы—камедыёграфа — вобраз Адольфа Быкоўскага, аўтар прасочвае сувязі гэтага вобраза з яго літаратурнымі папярэднікамі—Куторгай з «Пінскай шляхты», Пранцішкам Карчэўшчыкам з «Модната шляхцюка» К. Каганца і г. д.

Ядро гэтага раздзела складае разгляд драматургіі Янкі Купалы. Трэба сказаць, што аўтару ўдалося зрабіць крок наперад у вывучэнні выдатнай драматургічнай спадчыны паэта. Новым, цікавым матэрыялам у дадатак да таго, што было ўжо зроблена, напрыклад, М. Ярошам у манаграфіі «Драматургія Янкі Купалы», з многімі палажэннямі якой даследчык салідарызуецца, з'яўляецца ў А. Семяновіча аналіз мовы «Паўлінкі» і «Раскіданага гнязда». Амаль абыйдзеная ў ранейшых даследаваннях пра Купалу, мова яго драматычных твораў даследавана ў А. Семяновіча як адзін з асноўных сродкаў самахарактарыстыкі герояў, як форма выяўлення іх сацыяльнай сутнасці, характараў і тэмпераменту.

Па-свойму, добра раскрыты ў кнізе вобразы Марылі, Незнаёмага, Зоські з драмы «Раскіданае гняздо». Здзіўляе толькі, чаму аўтар сцвярджае, нібы Зоська — натура пасіўная. У Купалы яна прызнаецца, што і ратаваць усіх хоча, і робіць шэраг учынкаў, няхай і памылковых, але іменна ў пошуках праўды і выхаду з нядолі.

Незразумела таксама, чаму ў «Паўлінцы» даследчык знаходзіць спалучэнне камічнага і трагічнага, калі на справе ў ёй камічнае спалучана з драматычным.

У кнізе ўпершыню шырока гаворыцца пра драматургічную дзейнасць Якуба Коласа. На аналізе п'ес Я. Коласа «Антось Лата», «На дарозе жыцця», п'есы М. Грымоты «Блуднікі», лірычнай драмы А. Гурло «Любоў усё змагае» і іншых аўтар слушна паказвае, што для беларускай дарэвалюцыйнай прафесіянальнай літаратуры «драма з'яўляецца адным з самых маладых жанраў, які ў пачатку XX стагоддзя рабіў толькі першыя крокі».

Па-новаму і, на наш погляд, зусім правільна зірнуў А. Семяновіч на жыццёвы і творчы шлях Каруся Каганца, які, паводле слоў аўтара кнігі, хаця і «не здолеў цвёрда стаць на пазіцыі перадавых пісьменнікаў», «па характару сваёй творчасці, па свайму светаўспрыняццю прымыкаў да дэмакратычнага лагера беларускіх пісьменнікаў, з'явіўся пісьменнікам-рэалістам».

Такім чынам, шматлікія новыя матэрыялы, удалая іх сістэматызацыя, аб'ектыўнае ўзнаўленне карціны зараджэння і развіцця беларускай драматургіі дакастрычніцкага перыяду зрабілі манаграфію А. Семяновіча важнай і цікавай. Як першая такая спроба, яна вельмі надзённая і патрэбная. Трэба пажадаць, каб аўтар не спыніўся на паўдарозе і прадоўжыў даследаванне на багацейшым матэрыяле гісторыі беларускай савецкай драматургіі.

А. ЛОЙКА.

А. А. **Семяновіч.** Беларуская драматургія. Выдавецтва АН БССР. Мінск. 1961.

З МАСТАЦКІХ ВЫСТАВАК

В. ПАЛІЙЧУК. «Негр».

ГЭТА БЫЎ ПЛЁННЫ ТЫДЗЕНЬ

Трэці раз у нашай рэспубліцы праводзіўся Тыдзень выяўленчага мастацтва — штогодняе свята беларускіх мастакоў — з мэтай шырокай папулярызацыі іх творчасці сярод працоўных рэспублікі. Майстры пэндзаля і разца, графікі і дэкаратыўнага мастацтва на працягу ўсяго Тыдня рабілі творчую справаздачу перад рабочымі прамысловых прадпрыемстваў, калгаснікамі, навучэнцкай моладдзю.

У дні Тыдня адкрылася некалькі мастацкіх выставак. Буйнейшая з іх — выстаўка твораў беларускіх скульптараў — была арганізавана на Цэнтральнай плошчы Мінска ля ўваходу ў Палац культуры прафсаюзаў. Такая выстаўка станковай і манументальнай скульптуры праводзіцца ў нашай краіне ўпершыню. Яна выклікала цікавасць у мінчан, пра што сведчаць шматлікія водгукі і спрэчкі наконт выстаўленых твораў.

Беларускія жывапісцы паказалі новыя творы на «Веснавой выстаўцы», якая экспанавалася ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР, дзе можна было бачыць звыш 150 работ.

Графікі разгарнулі сваю выстаўку ў салоне Мастацкага фонду на праспекце імя Сталіна. Па іх творах можна было меркаваць, што мастакі цяпер больш працуюць непасрэдна на будоўлях і прадпрыемствах, шырэй адлюстроўваюць сучаснасць.

Тыдзень выяўленчага мастацтва быў адзначаны адкрыццём і іншых выставак у Мінску і рэспубліцы. Так, працоўныя аўтазаводскага пасёлка пазнаёміліся з партрэтамі, напісанымі беларускімі мастакамі, у фае клуба будаўнічага трэста № 5. Экспанаваліся і персанальныя выстаўкі: твораў Ул. Стальмашонка — у фае кінатэатра «Перамога», А. Паслядовіч — у зале Саюза мастакоў. Гомельскія мастакі арганізавалі тры перасоўныя выстаўкі на прадпрыемствах горада.

У час Тыдня праходзілі сустрэчы мастакоў з працоўнымі, адбылося шмат гутарак і лекцый аб беларускім жывапісу і скульптуры. І. Ахрэмчык, Н. Воранаў, В. Ціхановіч выязджалі ў Салігорск, яны перадалі дваццаць твораў у падарунак беларускім шахцёрам і будаўнікам гэтай буйнейшай у рэспубліцы будоўлі.

Старшыня праўлення саюза П. Нікіфараў пабываў у рабочых і служачых аднаго з саўгасаў Езярышчанскага раёна Віцебскай вобласці. Ён таксама перадаў Езярышчанскаму раённаму Дому культуры некалькі твораў беларускіх жывапісцаў.

Цікава прайшла сустрэча рабочых і служачых станкабудаўнічага завода імя Варашылава са скульптарам С. Селіханавым. Майстар разца запрасіў групу рабочых у сваю майстэрню паглядзець, як ён працуе, і сам пабываў у цэхах буйнага прадпрыемства беларускай сталіцы.

На Мінскім фарфора-фаянсавым заводзе адбылася размова аб далейшым развіцці нацыянальнага дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. У гэтай размове прымалі ўдзел як мастакі, так і самі работнікі вытворчага калектыву.

Такія ж гутаркі і творчыя сустрэчы паміж жывапісцамі, скульптарамі і ўдарнікамі камуністычнай працы, студэнтамі прайшлі на Мінскім аўтазаводзе, фабрыцы імя Крупскай, заводзе аўтаматычных ліній, Мінскім будаўнічым тэхнікуме.

Тыдзень з'явіўся сапраўды масавым мерапрыемствам шырокай прапаганды выяўленчага мастацтва. Мінская студыя тэлебачання ажыццявіла некалькі перадач аб беларускіх мастаках. У кінатэатрах рэспублікі дэманстраваліся фільмы аб выяўленчым мастацтве. Часта перад пачаткам кінасеансаў выступалі мастакі з кароткімі гутаркамі.

Работа па прапагандзе беларускага выяўленчага мастацтва на гэтым не завяршаецца. Праўленне Саюза мастакоў БССР намячае праграму далейшай папулярызацыі творчасці жывапісцаў і скульптараў сярод шырокіх народных мас.

Р. КАРЧЭЎСКІ,
адказны сакратар праўлення Саюза мастакоў БССР.

М. ТАРАСІКАЎ. «Будаўніца» (Нафтабуд).

ВЕСТКІ З УКРАІНЫ

САРДЭЧНА, АД ДУШЫ

Да нядаўняга часу чытачы ведалі Тэрэня Масэнку як аўтара паэтычных твораў. Але, аказваецца, у паэта ёсць нямала нарысаў-успамінаў і літаратурных даследаванняў, прысвечаных асобным пісьменнікам, яго сучаснікам і таварышам па пяру. Некаторыя з іх былі апублікаваны на старонках розных часопісаў або з'яўляліся прадмовамі да кніг пісьменнікаў.

Зусім нядаўна Т. Масэнка лепшыя свае літаратурныя нарысы выдаў асобнай кнігай «Жыццё і песня», якая складаецца з дзвюх частак. У першай сабраны нарысы пра Янку Купалу, Джамбула і Мікалая Трублаіна, а ў другой — змешчаны артыкулы пра асобных паэтаў і даследаванні аб украінскай народнай песні.

Што ж сабою ўяўляюць матэрыялы, якія ўвайшлі ў першую частку зборніка? Аўтар назваў іх нарысамі, але гэта не зусім дакладна, таму што названыя творы не проста нарысы; у іх ідзе гаворка пра людзей, з якімі паэт доўгі час (выключаючы Джамбула) быў цесна звязаны, сябраваў. Гэтыя творы паэта лепш было б назваць нарысамі-ўспамінамі. Аўтар расказвае ў іх пра сустрэчы з выдатнымі людзьмі, пра памятныя гутаркі, цытуе творы і, дзякуючы гэтаму, перад намі ярка вырысоўваюцца вобразы пісьменнікаў, палымяных патрыётаў, якія ўвесь свой талент, усё сваё жыццё прысвяцілі свайму народу.

Такім іменна паўстае перад намі высакародны вобраз Янкі Купалы, калі мы чытаем нарыс «Незабыўны Янка Купала». Аўтар вядзе нас сцяжынкамі свайго юнацтва, расказвае пра тое вялікае ўражанне, якое зрабіла на яго яшчэ ў маладосці паэзія вялікага беларускага песняра, а затым гаворыць і пра першую сустрэчу з Купалам у Мінску ў 1928 годзе.

Сустрэчы паўтараліся, а дружба з паэтам рабілася ўсё мацнейшай. А была такая дружба Янкі Купалы не толькі з аўтарам кнігі, але і з іншымі ўкраінскімі пісьменнікамі. Яна была яркім праяўленнем братняй еднасці культур двух народаў.

З сардэчнага і шчырага апавядання паэта мы даведваемся, што вялікі Купала вельмі цікавіўся ўкраінскай літаратурай, асабліва паэзіяй, з найвялікшай павагай ставіўся да паэзіі Т. Шаўчэнкі, творы якога былі для яго пастаяннымі спадарожнікамі і дарадчыкамі. Ён нават марыў перакласці і выдаць на беларускай мове ўсяго «Кабзара». Вельмі цікавіўся Янка Купала і перакладамі сваіх твораў на ўкраінскую мову і моцна радаваўся, калі яны траплялі ў рукі ўкраінскага чытача. У гэтых перакладах прымаў удзел і аўтар успамінаў. Больш таго, пераклады твораў з беларускай на ўкраінскую мову і паклалі пачатак яго шырокай перакладчыцкай дзейнасці.

У нарысе мы бачым Купалу на Руставелеўскім пленуме ў Тбілісі.

А вось ён у Кіеве, на Шаўчэнкаўскім пленуме ў 1939 годзе. Сталіца Украіны зачаравала яго, і Купала нават марыў тады пажыць у Кіеве хоць бы два-тры гады. «Якая бязмежная сіла яго прыгажосці! — гаварыў паэт пра Кіеў. — Пройдзеш па вуліцах, скверах — і сэрца напаўняецца радасцю. Паглядзіш на Дняпро, на яго сівую далеч, удыхнеш ветру і прастору, — і, здаецца, некалькі год скідаеш са сваіх плячэй. Напэўна, больш дужым, больш здаровым быў бы я тут...»

Усё жыццё любіў Янка Купала Украіну, зямлю, дзе нарадзіўся і тварыў вялікі Тарас.

Нарыс пра Купалу напісаны вельмі лірычна, нібы адным дыханнем. Ён поўны павагі да вялікага беларускага паэта, шчырага сябра ўкраінскага народа.

Панас ЛІСІОК,
навуковы супрацоўнік Інстытута літаратуры імя Т. Р. Шаўчэнкі АН УССР.

Да юбілею беларускіх песняроў

Нядаўна ў сярэдняй школе сяла Баранаўкі Белаводскага раёна на Луганшчыне адзначылі стагоддзе з дня смерці Тараса Шаўчэнкі. Адбыўся літаратурны вечар. На ім гучалі і беларускія вершы, бо любяць і ведаюць на Украіне літаратуру братняга беларускага народа.

Каля пяцідзесяці год перакладаюць на ўкраінскую мову натхнёныя вершы Янкі Купалы. У 1929 годзе ён быў выбраны акадэмікам АН УССР. Таксама здаўна чытаюць на роднай мове і ў арыгінале творы Якуба Коласа. З глыбокай удзячнасцю грамадскасць памятае, што заснавальнікі беларускай савецкай літаратуры Янка Купала і Якуб Колас рэдагавалі шаўчэнкаўскі зборнік «Кабзар», які выходзіў на беларускай мове, выступалі ў 1939 годзе ў Кіеве на ўсенароднай урачыстасці, прысвечанай 125-годдзю з дня нараджэння Тараса Шаўчэнкі. Працоўныя Крыварожжа выступілі з прапановай: збудаваць на Украіне помнікі Янку Купалу і Якубу Коласу, а ў Беларусі—Тарасу Шаўчэнку.

З радасцю сустрэлі на Украіне вестку, што Саюз пісьменнікаў Беларусі пачаў падрыхтоўку да юбілеяў беларускіх класікаў, якія будуць праведзены ў 1962 годзе таксама ў брацкіх рэспубліках і за межамі СССР. Гуцулы-лесарубы ў Карпатах праз сваю шматтыражку паведамілі, што юбілей Янкі Купалы і Якуба Коласа таксама добра адзначаць на Украіне. У школе сяла Пятрушкі, Кіева-Святошынскага раёна, настаўніца Ніна Барсук арганізуе разам з краязнаўцамі пры мясцовым музеі, выстаўку твораў беларускіх паэтаў. На Чарнігаўшчыне, Валыні таксама рыхтуюцца да 80-годдзя цудоўных майстроў беларускага слова.

г. Кіеў.

Другі маскоўскі міжнародны

9 ліпеня ў Маскве адкрыецца другі Міжнародны кінафестываль. У сталіцу Савецкага Саюза прыедуць буйнейшыя рэжысёры, сцэнарысты, крытыкі, акцёры з многіх дзяржаў. Яны прывязуць з сабою свае лепшыя фільмы, створаныя за апошні час.

Творчае спаборніцтва майстроў сусветнай кінематаграфіі ў Маскве абяцае быць цікавым і змястоўным. Дэвіз фестывалю «За гуманізм кінамастацтва, за мір і дружбу паміж народамі» адпавядае думкам, пачуццям і творчым імкненням усіх сумленных мастакоў, чыё мастацтва нясе ў сабе высакародныя ідэі абароны міру і чалавека. Гэта стварае спрыяльную глебу для сяброўскіх сустрэч кінематаграфістаў розных краін і кантынентаў.

У Аргкамітэце кінафестывалю ўжо атрыманы пісьмы кінематаграфічных арганізацый многіх краін, якія праяўляюць жывую цікавасць да фестывалю. Пра сваё жаданне ўдзельнічаць у фестывалі заявілі кінематаграфісты Аргенціны, Балгарыі, Венгрыі, Даніі, Дагамеі, Індыі, Італіі, Канады, Кітая, Кубы, Нарвегіі, Польшчы, Румыніі, Францыі, ЗША, Чэхаславакіі, Югаславіі, Японіі і іншых краін.

Можна спадзявацца, што Другі кінафестываль у Маскве будзе адным з самых значных міжнародных кінафестываляў — як па колькасці ўдзельнікаў, так і па складу конкурсных фільмаў.

Кожная краіна можа выступіць на кінафестывалі з адным мастацкім і адным кароткаметражным фільмамі. Для прэміравання фільмаў і іх стваральнікаў устанаўліваецца «Вялікі прыз» і тры «Залатыя прызы» за лепшыя поўнаметражныя мастацкія творы кінамастацтва, «Залаты прыз» — за лепшы кароткаметражны фільм, а таксама сярэбраныя прызы па раздзелах кароткаметражных фільмаў і для ацэнкі асобных элементаў поўнаметражнага фільма (за лепшы сцэнарый, за лепшую рэжысёрскую работу і г. д.).

Ацэньваць фільмы і прысуджаць прэміі будзе журы. У склад журы па мастацкіх і кароткаметражных фільмах увайшлі вядомыя рэжысёры і кінакрытыкі.

У час працы Маскоўскага фестывалю адбудзецца вялікая дыскусія аб адказнасці мастака перад часам, перад народам. Вядома, што мастакі розных краін, розных палітычных перакананняў па-рознаму трактуюць гэтую карэнную праблему жыцця мастацтва. У ходзе дыскусіі сутыкнуцца розныя пункты погляду. І гэта натуральна. Аднак, можна спадзявацца, што адрозненне палітычных, філасофскіх і эстэтычных канцэпцый не пашкодзяць пашырэнню і ўмацаванню адзінства ўсіх тых, хто не хоча рабіць сваё мастацтва паслугачом мілітарызму і разбою, усіх тых, хто выступае за мір і дружбу паміж народамі.

Як і ў дні першага Маскоўскага кінафестывалю, нашы госці здолеюць прыняць удзел не толькі ў праглядах фільмаў. Ім будзе дадзена магчымасць пабываць на савецкіх кінастудыях, у тэатрах, музеях, карцінных галерэях і г. д. Паездкі ў Ленінград, у Падмаскоўе, сустрэчы з савецкімі людзьмі дапамогуць ім лепш пазнаць краіну, якая нядаўна паслала ў неба першага касманаўта.

Другі Міжнародны кінафестываль у Маскве актыўна паслужыць развіццю сяброўскіх сувязей кінематаграфістаў розных краін, аб'яднанню іх намаганняў у высакароднай справе барацьбы за мір і дружбу паміж народамі.

ВУЛІЦА ПАВІННА РАДАВАЦЬ ВОКА

З кожным годам расце і прыгажэе сталіца нашай рэспублікі. Узнікаюць новыя магістралі і мікраёны, нараджаюцца новыя архітэктурныя ансамблі.

Мінчане вельмі любяць свой горад і стараюцца зрабіць яго больш добраўпарадкаваным і прыгожым. Кожнае новае мерапрыемства раённых і гарадскога Савета, накіраванае на паляпшэнне культурна-бытавых умоў жыцця мінчан, знаходзяць самы жывы водгук сярод насельніцтва.

Нам хочацца, каб вонкавы выгляд горада, яго санітарны стан і вонкавае афармленне вуліц і плошчаў адпавядалі росту культурнага ўзроўню яго жыхароў. Знешні выгляд вуліцы ў значнай меры вызначаецца рэкламай відовішчных і гандлёвых прадпрыемстваў, шыльдамі і вітрынамі магазінаў, кіёскамі і шматлікімі вулічнымі ларкамі.

Паглядзім жа, як у Мінску абстаіць справа з рэкламай — важнай састаўной часткай афармлення.

Першае, што звяртае на сябе ўвагу на вуліцах горада, — няўмелае размяшчэнне рэкламных матэрыялаў, неахайны выгляд шчытоў і стэндаў. У многіх месцах кідаюцца ў вочы няўклюдныя рэкламныя шчыты з аблезлай фарбай сумных сіне-зялёных тонаў. Зірніце на стадыён «Дынама». За яго ажурнаю агарожай зеляняюць і радуюць вока газоны, кустарнікі і дрэвы. І ўсё гэта схавана ад жыхароў горада суцэльнай агарожай з рэкламных шчытоў.

Не лепш выглядае ўчастак дзіцячага сквера жылога раёна аўтазавода. Раней ён упрыгожваў плошчу і вельмі добра спалучаўся з зялянінай бульвараў, што размясціліся па Магілёўскай шашы. Але цяпер ён па віне работнікаў трэста добраўпарадкавання амаль на 20 метраў закрыты ад людзей высокай агарожай з рэкламных шчытоў.

А калі вы захочаце паглядзець на скульптуру гімназіста Ульянава, устаноўленую перад галоўным фасадам чыгуначнай школы, якая добра відаць праз прыгожую ажурную агарожу, сабраную з жалезабетонных элементаў, дык пры ўсім жаданні ніяк не здолееце гэтага зрабіць. Вінаваты ўсё тыя ж рэкламныя шчыты, устаноўленыя трэстам добраўпарадкавання.

А між тым рэклама тоіць у сабе вялікія магчымасці для выхавання густу ў насельніцтва горада. Думаецца, што ў гэтай галіне варта ісці па шляху стварэння тыпізаваных афіш, рэкламных шчытоў і стэндаў, лёгкіх, ажурных і прывабных з выгляду. Кожнаму стацыянарнаму відовішчнаму прадпрыемству неабходна мець сваю фірменную прыгожую афішу, якая зусім адрозніваецца ад другіх. Стварэнне тыпавых афіш, зручных, добра аформленых стэндаў, прадуманая сістэма іх устаноўкі будзе садзейнічаць паляпшэнню рэкламы і ў той жа час зробяць вуліцы горада прыгожымі і будуць радаваць вока.

Шыльды і вітрыны магазінаў таксама адыгрываюць значную ролю ў афармленні горада. Гандлёвыя і іншыя арганізацыі горада вельмі часта забываюць, што вітрыны трэба афармляць з густам. Толькі ў буйных магазінах афармленне вітрын даручаецца больш-менш кваліфікаваным людзям. Звычайна ж гэта робяць работнікі прылаўка. Яны наспех расстаўляюць тавары за шклом, і на гэтым справа канчаецца.

Асабліва дрэнна аформлены вітрыны, шыльды і памяшканні першага паверха дома № 78 па праспекце імя Сталіна. У гэтым доме размешчаны міжраённая кантора «Саюздрук», фотаатэлье, булачная, дамашняя кухня і магазін моднага адзення.

Інтэр'еры іх памяшканняў выкананы па нізкапробных праектах, не ўзгодненых з будаўніча-архітэктурным саветам Мінгарвыканкома. Начальнік аддзела капітальнага будаўніцтва Міністэрства гандлю Г. Фёдараў зацвердзіў свой праект, паводле якога ўнутраныя аконныя пераплёты выкананы не ў адпаведнасці з надворнымі пераплётамі вітрын. Усе астатнія арганізацыі забілі аконныя праёмы і плоскасць вітрын дошкамі і фанерай. Гэта сапсавала агульны выгляд дома.

Работнікам гандлю трэба зразумець, што вітрына магазіна павінна інфармаваць пакупнікоў аб асартыменце тавараў і ў той жа жа час мець прадуманае мастацкае вырашэнне.

Мастацкага вырашэння патрабуюць і шыльды. Яны павінны арганічна зліваціа з архітэктурай дома. Але як часта гэтага няма, асабліва там, дзе афармленне робіць Белгандальмантаж. Напрыклад, на тым жа доме, пра які ішла гаворка, па ўказанню начальніка Белгандальмантажа В. Урбановіча самавольна ўстаноўлены газаасвятляльныя шыльды магазіна моднага адзення і булачнай. Шыльды зроблены дрэнна, памер іх завышаны, характар шрыфту старамодны, а мантажныя работы выкананы настолькі неакуратна, што нявечаць фасад цокальнага паверха дома.

Не лепшыя і шыльды, выкананыя на шкле і іншых матэрыялах. Навошта, напрыклад, рабіць мятровую шыльду для домаўпраўлення, якое абслугоўвае ўсяго дзесятак дамоў? Ля некаторых пад'ездаў у цэнтры горада красуецца па пяць-сем шыльдаў, прычым кожная з іх стараецца «перакрычаць» другую. Ці не лепш напісаць назвы ўстаноў на адной выразнай і прыгожа аформленай шыльдзе?

Работнікі Міністэрства культуры БССР таксама не надаюць значэння пытанням мастацкага афармлення горада. Рэкламаванне кінафільмаў, мастацкі дэкар і ілюмінацыя тэатраў робяцца на нізкім узроўні, за выключэннем двух-трох кінатэатраў.

Варта сказаць і аб рэкламе на брандмауэрных стэндах. Вялікіх рэклам, прымацаваных на торцавых сценах будынкаў, у Мінску многа, але амаль усе яны выкананы на нізкім узроўні, бедныя кампазіцыйна, без творчай выдумкі. Асабліва ў гэтых адносінах вызначаюцца рэкламы ашчадных кас, а таксама рэкламныя шчыты, якія заклікаюць насельніцтва збіраць металалом.

У кампазіцыі начнога сілуэта горада немалое значэнне маюць газаасвятляльныя рэкламы, размешчаныя над карнізамі дамоў. Іх у нас, аднак, дрэнна даглядаюць. Трубкі, якія выбылі са строю, своечасова не замяняюцца. Таму здараецца, што на працягу некалькіх вечароў свецяцца недарэчныя словы і выразы, накшталт: «...купайте билеты на самолеты», «...забудьте застраховать», «...лачная», «...тельная касса» і інш.

Устаноўленыя цяпер на вуліцах і на плошчах горада газаасвятляльныя рэкламы вельмі бедныя па творчай задуме і мастацкаму выкананню, складаюцца з выпадкова нагрувашчаных літар і адлюстроўваемых рэчаў. Некаторыя з іх, як напрыклад, газаасвятляльныя рэкламы і шыльды кафэ «Вясна» ў доме на рагу праспекта імя Сталіна і Камсамольскай вуліцы, маюць купецка-мяшчанскі выгляд. А чаго варты рэкламы магазіна тканін на плошчы Перамогі і рэстарана «Радуга» на Прывакзальнай плошчы.

У сістэме гандлю вялікае месца займаюць вулічныя ларкі, кіёскі і палаткі. На жаль, гэтыя збудаванні хутчэй псуюць выгляд нашых плошчаў і вуліц, чым упрыгожваюць іх. Каб пераканацца ў гэтым, дастаткова паглядзець на такія «збудаванні», што на праспекце імя Сталіна, Прывакзальнай плошчы, у жылых раёнах трактарнага, аўтамабільнага заводаў, на плошчы імя Я. Коласа і ў іншых раёнах горада.

Павільёны і кіёскі, якія з'яўляюцца аб'ектамі архітэктуры малых форм, павінны арганічна ўваходзіць у архітэктурны ансамбль навакольнай забудовы. Але атрымліваецца іншы раз зусім наадварот. Чым, напрыклад, вытлумачыць такую з'яву, калі дырэктар мінскага аўтазаводскага ўнівермага М. Фейгін самавольна ўстанавіў на плошчы аўтазаводскага жылога раёна тры металічныя павільёны, хутчэй падобныя на хлеў, чым на павільён. Павільёны закрылі фасад дома з добра аформленымі вітрынамі і ператварылі адну з галоўных магістралей горада ў нешта падобнае на лабазны рад дарэвалюцыйнага Мінска.

А чаго варты будкі дыспетчарскіх пунктаў гарадскога аўтатранспартнага трэста, устаноўленыя на плошчах Я. Коласа і Прывакзальнай?

Кіёскі «Парфюмерыя», «Кандытарскія вырабы», «Гаспадарчыя тавары», «Кнігі» і іншыя звычайна размешчаны на выпадковых месцах, зусім аднолькавыя па форме і афарбоўцы. Каму ж патрэбна такая стандартызацыя? Ды і ці ёсць сэнс ва ўстаноўцы мноства кіёскаў, павільёнаў і палатак побач з магазінамі, дзе прадаюцца гэтыя ж тавары? Ці не лепш перанесці іх у перыферыйную частку горада, дзе такіх магазінаў няма.

Ёсць, вядома, на мінскіх вуліцах і цікава выкананыя кіёскі, якія ўпрыгожваюць выгляд горада. Да іх можна аднесці кіёскі для чысткі абутку, новыя, добра зашклёныя кіёскі «Саюздруку» і павеці для аўтаматаў па продажу вады. Лепш сталі выглядаць кіёскі тэлефонных аўтаматаў пасля афарбоўкі іх у яркі, сакавіты колер.

У Мінску ёсць творчыя арганізацыі — Саюз мастакоў і Саюз архітэктараў БССР, якія аб'ядноўваць высокакваліфікаваных плакатыстаў, дэкаратараў, тэатральных мастакоў і архітэктараў. Чаму ж яны стаяць у баку ад стварэння выразнай і мастацкай рэкламы, кіёскаў і павільёнаў?

Мастакі і архітэктары павінны паклапаціцца, каб на ўсе асноўныя магістралі горада былі распрацаваны праекты афармлення і расстаноўкі аб'ектаў архітэктуры малых форм.

Прагулка па вуліцах Мінска павінна прыносіць эстэтычнае задавальненне жыхарам сталіцы і яе шматлікім гасцям. Неабходна зрабіць так, каб усё навокал нас, пачынаючы ад афішы і канчаючы газаасвятляльнай рэкламай, было гарманічным, прывабным і прыгожым, асабліва цяпер, калі наш горад змагаецца за званне горада камуністычнай культуры і быту.

В. РАДАЎ.

НА ВЫШЫНЮ

(Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар.)

— Вельмі добра. Мы ёй водпуск дадзім, прызначым стыпендыю на час сесіі. — Старшыня зірнуў на дзяўчыну. Яе твар быў радасны, аж свяціўся ўсмешкай.

* * *

Вестка аб рашэнні жывёлаводаў першай комплекснай брыгады ўключыцца ў спаборніцтва за званне калектыву камуністычнай працы ўмомант абляцела ўсю вёску. Вечарам у калгаснай канторы мужчыны распытвалі старшыню, як гэта ўсё атрымалася. Рыгор Сыцько сядзеў збоку і неяк шматзначна ўсміхаўся. Уладзімір Іосіфавіч заўважыў гэта і, выбраўшы момант, спытаў:

— Што, Рыгор Васільевіч, усміхаецеся?

— Ат, — махнуў рукой калгаснік. — Проста так.

А калі старшыня выйшаў, хціва ўсміхнуўся і сказаў:

— Ажно смешна. Выдумляюць там усялякае і пішуць ужо, крычаць па радыё. А толку? Ніякага. Гаворка адна.

— Э, стары, — запярэчыў хтосьці з хлопцаў, — не тое гаворыш. Такіх людзей называюць разведчыкамі будучыні. Разумееш?

— Разведчыкі будучыні... — перадражніў Сыцько. — А якія разведчыкі з нашых баб? Каровам хвасты круцяць, от і ўсё.

Мужчыны зарагаталі.

— Праўду кажу, — працягваў Сыцько, — нічога не выйдзе з гэтага. Бабы былі бабамі і застануцца імі.

— Пажывём — пабачым,— адказаў той жа хлапечы голас.

* * *

З таго дня Рыгор Сыцько стаў больш уважлівым да жывёлаводаў. Яго хата была непадалёк ад фермы, і ён кожны дзень назіраў, як даяркі ішлі на работу ці вярталіся дамоў. Выйдзе на двор, прыхінецца да плоту і ўсміхаецца сам сабе. Так, без дай прычыны, прыйдзе нешта смешнае ў галаву, і тады не стрымацца. Дзяўчаты звычайна ішлі групкай, гамонячы, смеючыся. Настасся Яшко—ці то не паспявала за імі, ці была занята іншымі думкамі—шыбавала на некалькі крокаў ззаду. І гэта ўжо смяшыла Рыгора Сыцько. «Бы той хвост цягнецца, — разважаў ён. — Хм!.. Разведчыца мне... Сядзела б такая разведчыца на печы».

На рабоце Рыгор Васільевіч іншы раз збіраў да сябе цікаўных і, як умеў, расказваў розныя жарты пра жывёлаводаў. Праўда, аб іх рабоце ён нічога дрэннага не гаварыў. Усе яны працавалі, як мае быць, але калгасніку карцела прычапіцца да іх, упікнуць нечым.

І вось аднойчы, калі дзяўчаты, вясёлыя, бадзёрыя, вярталіся з фермы, іх спыніў Рыгор Сыцько.

— Ну, даражэнькія, дазвольце на вас паглядзець.

Ён доўга пазіраў на дзяўчат, быццам хацеў угледзець у іх нешта асаблівае, адметнае.

— А вы, здаецца, такія ж самыя і ніякія там не камуністычныя...

Вострая на язык Люба Несцярчук не засталася ў даўгу. Яна падышла да калгасніка і, крутануўшыся на абцасах, заўважыла:

— У вас, дзядзька Рыгор, адсталыя погляды. На абочыне вы стаіце, а мы вось па шырокай дарозе ідзём.

Сыцько хацеў запярэчыць, ды не паспеў нічога сказаць — перабіла Настасся Яшко:

— Не круці стары. Праўду Люба сказала. Чым ты калі вызначаўся? Хіба балбатнёй...

І яны пайшлі. А Сыцько стаяў на вуліцы і пазіраў, як яны аддаляліся. Затым пачаў чухаць патыліцу:

— От зачапіў... Гэта ж трэба так сказаць: на абочыне...

Рыгор Васільевіч усё больш задумваўся над словамі камсамолкі. Толькі не, не апошні ён чалавек у калгасе. Працуе, як і ўсе. Праўда, яго не хваляць на пасяджэннях праўлення, на агульных сходах. Хіба толькі... Рыгор Васільевіч прыгадаў, як аднойчы старшыня калгаса прасіў яго пайсці на ферму, а ён адмовіўся. «На абочыне вы стаіце», — па-ранейшаму гучалі ў вушах Любіны словы.

— А можа яна і праўду кажа? — уголас прамовіў Сыцько і пайшоў дахаты.

* * *

Праз колькі дзён у калгасе адбыўся сход. На ім гаварылася, як узнімаць далей гаспадарку, якія вызначыць рубяжы ў жывёлагадоўлі. Дакладваў старшыня калгаса. Ён, як і заўжды, адзначыў спачатку поспехі, а потым вёў гаворку пра нявыкарыстаныя рэзервы. Людзі слухалі яго ўважліва, той-сёй згодна ківаў галавой.

— Рэзерваў у нас, таварышы, яшчэ многа, — зазначыў Уладзімір Іосіфавіч. — І асабліва ў жывёлагадоўлі. Вось падумайце. Групавое ўтрыманне свінней мы ўвялі ў сябе? Так. Але паглядзіце, колькі ў нас на свінаферме працуе цяпер людзей? Тры чалавекі, як і раней.

— У газетах вунь пішуць, што ў іншых гаспадарках адзін чалавек даглядае па 500 і больш свінней. А ў нас?..—кінуў хтосьці ад парога.

— Правільна, — падтрымаў старшыня. — З гэтым нельга мірыцца. Групавое ўтрыманне свінней азначае павышэнне прадукцыйнасці працы. А ў нас чамусьці ўсё ідзе па-старому. Як працавалі на адкорме тры чалавекі, так і цяпер яны даглядаюць свінней? Ну, а ці ёсць у гэтым патрэба? Не, вядома. І ўсё вось з-за чаго...

Тут Уладзімір Іосіфавіч сумеўся. Было няёмка прызнаць, што ў калгасе няма смелых людзей, хто б згадзіўся адзін за год адкарміць тысячу свінней. Толькі змаўчаць пра гэта, значыць, пакінуць усё па-старому, як было раней. А гэтага Уладзімір Іосіфавіч не хацеў: калі ўвялі групавое ўтрыманне свінней, значыць трэба мець ад яго выгаду. І старшыня казаў далей:

— От як выходзіць... Ствараем умовы для лепшай працы, а ў калгасе няма смельчака, які б узяўся адкарміць тысячу свінней.

У клубе загаманілі — ціха, насцярожана. Уладзімір Іосіфавіч пачакаў крыху, а потым зноў працягваў:

— Дык што, мо' сапраўды няма такога смельчака?.. А можа ўсё ж возьмецца хто?

Старшыня чакаў, што тут, нарэшце, узнімецца хто-небудзь са свінарак і перад усім сходам дасць згоду. Ды дарма. Ён стаяў, пазіраў у залу і дзівіўся. Людзі апускалі галовы, пераставалі шаптацца. «Баяцца... Адказнасці баяцца, — разважаў старшыня. — От мне шчэ...» Уладзімір Іосіфавіч хацеў зноў запытацца, але ў гэты момант пачуўся шоргат адсунутай лаўкі. Ён глянуў у той бок і здзівіўся. Устаў Рыгор Сыцько. «Пэўна, хоча пайсці са сходу, — мільганула думка. — Бач, што надумаў!.. Калі няма ахвотнікаў, дык навошта прымушаць людзей?..»

Старшыня хацеў быў сказаць пра гэта ўголас, але Рыгор Сыцько папрасіў слова.

— Мне дазвольце.. свінней адкормліваць,—нясмела пачаў ён, пэўна, ад хвалявання. — Праўду кажу... А то чаго ж баяцца? Калі іншыя адкормліваюць па тысячы, дык чым мы горшыя? Няпраўда, здолею... Не лыкам шыты...

Людзей быццам хто пацягнуў за языкі. Яны нахіляліся адзін да аднаго, аб чымсьці гаварылі, спрачаліся. Уладзімір Іосіфавіч хацеў перачакаць гэты вэрхал, каб выказаць удзячнасць Рыгору, пажадаць яму поспехаў. Але людзей нельга было суняць. Аб чым яны гаманілі, старшыня не мог зразумець, і сеў на сваё месца.

* * *

За новую справу Рыгор Сыцько ўзяўся горача, з душою. Яму не хацелася, каб пра яго хто-небудзь гаварыў благое. Ды і тое, што побач працавалі дзяўчаты-даяркі, перад якімі ён не хацеў выглядаць бездапаможным, вымушала Сыцько рабіць усё з запалам. Рыгор Васільевіч раней за ўсіх з'яўляўся на ферму, рыхтаваў кармы, старанна даглядаў жывёлу. Праўда, у першыя дні не ўсё ў яго ладзілася, і тады ён прасіў дапамогі і парады ў калгаснага заатэхніка. Штодзень яго наведваў і сам старшыня. Уладзімір Іосіфавіч цікавіўся справамі, падбадзёрваў Рыгора. І калгаснік імкнуўся працаваць усё лепш і лепш.

У чырвоным кутку пры сустрэчах з даяркамі і іншымі работнікамі ферм Рыгор Васільевіч трымаўся неяк асобна, мала гаварыў з імі. Мо' таму, што было няёмка за тую кпіну. Але і Люба Несцярчук і ўсе астатнія дзяўчаты нават і не думалі прыгадваць той выпадак. Ведалі, калгаснік зразумеў сваю памылку, ды і паводзіны яго гаварылі пра гэта.

Цяпер Рыгор Васільевіч больш уважліва прыглядаўся да тых, хто ўключыўся ў спаборніцтва за званне калектыву камуністычнай працы. Праз колькі дзён ён сам пачаў наведваць гурток па вывучэнню перадавога вопыту. І вось аднойчы, калі яны вярталіся пасля заняткаў дамоў, Люба Несцярчук спытала:

— Дзядзька Рыгор, мо' і вы падасцё заяву?.. У нас усе змагаюцца за званне калектыву камуністычнай працы.

Рыгор Васільевіч маўчаў, а Люба ўсё не хацела адступаць:

— Дык як, га? — А потым абыякава дадала.— Тым часам глядзіце самі...

З таго дня Рыгор Васільевіч усё больш пачаў задумвацца над тым, як яму быць. Выходзіла, што сярод усяго калектыву ён нейкі адшчапенец. А чаму так выходзіць? З-за сваіх перакананняў? Дык раней Сыцько глядзеў на ўсё іншымі вачыма. А цяпер?..

Неяк Рыгор Васільевіч зайшоў у чырвоны куток, а там шум, гоман. Прыслухаўся. Дзяўчаты збіраліся ісці да Настассі Яшко памагчы той па гаспадарцы. Вядома, ёй было цяжкавата ўпраўляцца і дома і на ферме. «Малайцы, правільна робяць»,—хваліў у думках Сыцько дзяўчат.

А як яму быць? Вяртацца дамоў ці разам з імі пайсці да Яшко? Рыгор Васільевіч вагаўся. А калі жывёлаводы рушылі з чырвонага кутка, ён крыху пастаяў яшчэ, а потым рашуча расчыніў дзверы...

Назаўтра Рыгор Васільевіч прынёс заяву. Ён прасіў таварышаў па рабоце лічыць і яго членам калектыву, які змагаецца за права звацца камуністычным.

* * *

Плёскаюць хвалі на Прыпяці. Я гляджу на раку, на родную вёску, і мне робіцца сумна: час развітвацца са сваякамі, знаёмымі. А ці лёгка гэта бывае? Асабліва, калі пачуеш радасныя навіны, калі бачыш ва ўчынках людзей зайздросны прыклад.

Цудоўныя людзі цяпер на Палессі. Можна ганарыцца імі!

В. ЧЫМІРКА.

У Мінску выступіў лаўрэат Усесаюзнага фестывалю моладзі і студэнтаў у Маскве Памірскі ансамбль песні і танца. Мастацкі кіраўнік калектыву Алі Раманкулаў. У рэпертуары ансамбля таджыкскія, рускія, узбекскія, азербайджанскія творы, песні і танцы народаў Індыі, Цэйлона, Афганістана. На здымках: вы бачыце салістку ансамбля Сайлон **Зольшоева** і Памірскі ансамбль песні і танца.

У літаратараў Польшчы

«БРОНЗАВАЯ БРАМА» ТАДЭУША БРЭЗЫ

Тадэуш Брэза, адзін з вядомых польскіх празаікаў, тры гады працаваў у Рыме ў якасці аташэ па пытаннях культуры. Ён меў магчымасць назіраць афіцыйнае і закуліснае жыццё цэнтра каталіцкай рэакцыі—Ватыкана. У выніку гэтых назіранняў і з'явілася «Бронзавая брама», твор, у якім цесна пераплятаюцца элементы публіцыстыкі і мастацкай прозы, дзённіка і рэпартажу. Аўтар выкарыстаў асабістыя гутаркі з рознымі высокапастаўленымі ватыканскімі асобамі, звярнуўся да гістарычных дакументаў, перыядычных выданняў. Усё гэта дало Брэзу магчымасць стварыць шырокае і каларытнае палатно жыцця ў папскім Ватыкане.

Шчыра кажучы, нашы атэісты часта яшчэ крытыкуюць каталіцызм у празмерна агульным плане, абапіраючыся на ўстарэлыя факты, не ўлічваючы таго, што царкоўнікі лёгка і хутка прыстасоўваюцца да новых абставін. Каб паспяхова змагацца з ідэйным праціўнікам — трэба ведаць яго. У гэтым сэнсе кніга Тадэуша Брэзы можа стаць каштоўным дапаможнікам у антырэлігійнай прапагандзе — не толькі польскай, але і нашай. Аўтар дае ў рукі атэістам багаты фактычны матэрыял. Брэза падкрэслівае, што Ватыкан — разгалінаваная і хітра прадуманая сістэма розных кангрэгацый у самыя аддаленыя краіны. У 130 ватыканскіх навучальных установах рыхтуюцца заядлыя ворагі прагрэсу. Папа і яго акружэнне разумеюць, што ў век спадарожнікаў сярэдневяковыя метады не дадуць жаданых вынікаў. Ватыкан цяпер спрабуе дастасавацца да рэчаіснасці і нават заігрываць з рабочымі. Ён назначае «святога патрона»... тэлебачання і арганізоўвае чытанне лекцый па... марксізму, давяраючы іх аднаму з нашчадкаў... дынастыі Габсбургаў. Каб дэзарыентаваць шырокія масы, царкоўнікі (напрыклад, кардынал Эгрле) сцвярджаюць, што камунізм трэба дапоўніць... рэлігіяй і г. д. Тадэуш Брэза выкрывае такія ўлоўкі «нашчадкаў святога Пятра». На шматлікіх прыкладах ён паказвае, што Ватыкан — вораг народаў, цывілізацыі. Гэта яго паслугачы атруцілі апошнія дні жыцця вядомага пісьменніка К. Маляпартэ, забаранілі адзін з лепшых яго твораў. Гэта яны жорстка расправіліся са школьнікамі з горада Фермі, якія ў час гульні выпадкова разбілі распяцце.

Хоць «Бронзавая брама» напісана ў жанры дзённіка, асобныя яе мясціны чытаюцца, як выдатная мастацкая проза. З асаблівым хваляваннем расказвае аўтар пра лёс двух маладажонаў — Ларыяны Нунціяці і Маура Беландзі. Епіскап Фіярдалі з г. Прата пачаў іх праследаваць толькі за тое, што яны адмовіліся вянчацца ў касцёле. Клерыкальны друк пачаў абліваць маладажонаў граззю. У выніку Беландзі, змагар супраціўлення, быў даведзены да паралюшу. Каларытна напісаны таксама старонкі пра смерць папы Пія XII і тую закулісную барацьбу, якая разгарэлася вакол выбрання новага папы. З едкай іроніяй Брэза гаворыць пра вылюдка і самадура Пія XII і яго акружэнне, у якім былі прайдзісветы, накшталт шарлатана Балеары—Лізі.

Услед за «Бронзавай брамай», якую польскі друк прызнаў адной з лепшых кніг 1960 г., Брэза напісаў раман «Установа». У ім таксама паказана жыццё Ватыкана, але ўжо ў іншым плане. Абедзве кнігі Брэзы варты ўвагі нашых выдавецтваў, нашага чытача.

НОВАЯ П'ЕСА Л. КРУЧКОЎСКАГА

Не паспелі яшчэ заціхнуць спрэчкі вакол п'есы «Першы дзень свабоды», як аўтар, выдатны польскі празаік і драматург Ляон Кручкоўскі выступіў з новым творам «Смерць губернатара». Гэтая драма пастаўлена на сцэне польскага тэатра ў Варшаве і атрымала высокую ацэнку.

У новай п'есе Л. Кручкоўскі ставіць і вырашае праблему ўлады. Усёй сістэмай вобразаў аўтар сцвярджае, што калі ўлада накіравана супраць народа, яе прадстаўніка немінуча чакае смерць і фізічная і маральная. Хоць у першым акце губернатар яшчэ ўсясільны, хоць ён яшчэ можа адным узмахам насоўкі загадаць сваім салдатам, каб тыя распачалі расстрэл дэманстрантаў, — лёс яго ўжо даўно прадвызначаны судом народа. Губернатар, як і ўлада, якую ён прадстаўляе, павінен загінуць. Ён гэта адчувае і таму з бояззю пазірае на вокны палаца, за якімі — яго ворагі, народныя мсціўцы. Гнаны страхам, а таксама жаданнем часткова загладзіць сваю віну, губернатар ідзе ў турму, дзе знаходзіцца палітычны вязень, які заўтра будзе пакараны смерцю, і прапануе яму памяняцца вопраткай. Вязень выкарыстаў гэтую магчымасць, але пры выхадзе з турмы быў прыняты за сапраўднага губернатара і забіты бомбаю. Пакараны смерцю і губернатар.

Хоць п'еса мае трагічны канец, увогуле яна гучыць аптымістычна. Губернатару не ўдалося ідэйна зламаць вязня. Апошні выкарыстаў магчымасць уцячы не таму, што баяўся за сваё жыццё, а таму, што хацеў прадоўжыць рэвалюцыйную барацьбу. Трэба адзначыць, што Кручкоўскі ставіць праблему ўлады ў самым агульным плане. У п'есе няма канкрэтна-гістарычнай абстаноўкі. Падзеі твора могуць адбывацца ўсюды, дзе толькі існавала ці існуе антынародная ўлада. І ў гэтай абстрактнасці — адзін з недахопаў п'есы.

З'ЕЗД ПАЧЫНАЮЧЫХ ПІСЬМЕННІКАЎ

Нядаўна ў Лодзі адбыўся другі агульнапольскі з'езд членаў завочнага клуба моладзі, які існуе пры Галоўным упраўленні Саюза сельскай моладзі. Творы членаў гэтага клуба пераважна друкуюцца ў перыядычных выданнях «Зарыва» і «Новая вёска».

На з'ездзе прысутнічала 120 аўтараў, якія прыбылі з польскіх сёл і мястэчак. У час работы двухдзённага семінара абмеркаваны новыя творы маладых, прысвечаныя сельскай тэматыцы.

ПЕРАВЫДАННЕ ТВОРАЎ ГАМУЛІЦКАГА

Творчая спадчына Віктара Гамуліцкага (1858—1919) уяўляе значную цікавасць для беларускага чытача. Гэта ён 11 ліпеня 1908 г. ў варшаўскім часопісе «Тыгоднік ілюстраваны» змясціў верш «На Белай Русі», а ў 1919 г. выпусціў зборнік «На беларускіх разлогах». У вершы «На Белай Русі» паэт апісвае беларускія палі, на якіх ляжыць сонная цішыня, беларускія хаты, у якіх сумна граюць скрыпкі. Пад саламянымі стрэхамі жывуць ціхія і добрыя сяляне. Рэдка яны ўсміхаюцца, але затое маюць нязломную волю Яны гавораць на мове, якая звініць песняй жаўранка ўсюды, «дзе славянскае ўладарыць слова». А ў беларускай песні чуваць скаргі сялян, легенды старадаўніх курганоў. Аўтар звяртаецца да беларускага народа са словамі веры ў тое, што хутка «заціхнуць буры» і тады «ў плямён славянскіх згодным хоры» зазвініць беларуская мова.

У канцы мінулага года варшаўскае выдавецтва «PIB» перавыдала «Выбраныя вершы» В. Гамуліцкага пад рэдакцыяй Паўла Пертца. Польскі друк адзначае, што выдавецтва тым самым зрабіла карысную справу, бо Гамуліцкі доўгі час быў незаслужана забыты. А між тым, у другой палавіне XIX ст. ён быў паслядоўным прадаўжальнікам рамантычных традыцый, увёў у польскую паэзію гарадскі пейзаж, па-майстэрску шліфаваў форму сваіх твораў.

А. РАСОЛЬСКІ.

ДАЙ РУКУ, ТАВАРЫШ!..

Прыхільна сустрэлі Мікалая сям'я, сябры і знаёмыя. Яго прынялі ў вялікі, моцны калектыў Мінскага аўтазавода. Працуе Мікалай Марозаў завальшчыкам у ліцейным цэху. У яго з'явіліся чулыя сябры па працы, паважаныя на заводзе людзі: старшы майстар плавільнага ўчастка шэрага чыгуну Павел Сайкевіч, брыгадзір завалкі Вечаслаў Біруля, завальшчык Міхаіл Спірыдовіч. Усе добра ведалі, што навічок прыйшоў з турмы. Але ніхто і словам не напомніў яму мінулага. Таварышы давяраюць Мікалаю, як раўнапраўнаму члену калектыву. І ён поўнасцю апраўдвае іх давер'е.

Мікалай зрабіў памылку, і калі ад яго адступіцца, хто ведае, што можа стаць з чалавекам. Таварышы падыйшлі да яго з адкрытым сэрцам, бо верылі ў Мікалая. Ведалі, што толькі праца, толькі сіла калектыву дапамогуць чалавеку знайсці сваё месца ў жыцці.

Такія прыклады не адзінкавыя. Своечасова дапамагчы чалавеку, накіраваць яго на правільны шлях—стала законам нашага грамадства.

Уладзімір Ракавец з гарадскога пасёлка Крупкі Мінскай вобласці летась вярнуўся з турмы. Калі ён з'явіўся прапісвацца, яго паклікаў да сябе начальнік раённага аддзела міліцыі маёр Аляксей Іванавіч Хлапкоў.

— Як хутка час бяжыць. Я акуляры насіць стаў, а ты палысеў. Як жыць далей будзеш? — Глянуў ён хлопцу ў вочы.

— Работу шукаць трэба.

— На прамкамбінат пойдзеш?

— Не возьмуць...

— Ды я ўжо дамовіўся!

Уладзімір не ведаў, як і дзякаваць маёру. Так і пайшоў, усё думаючы аб добрым чалавеку. Але па дарозе на прамкамбінат сумеўся: як жа паставяцца на рабоце? Непакоіла цёмнае мінулае. Не ведаў Уладзімір, што і тут аб ім паклапаціліся. Сустрэў сакратар партыйнай арганізацыі Алег Лазаравіч Гейхман. Адвёў ён Ракаўца ў сталярны цэх і сказаў:

— Ну, хлопча, вось тут і будзеш працаваць.

Прыкладна праз месяц Уладзімір звярнуўся да парторга:

— Алег Лазаравіч, я рыхтуюся да выступлення ў самадзейнасці. Але для дэкарацыі фанеры не магу знайсці. На нашым складзе не даюць. Было б добра, каб сёння дастаць.

Парторг добра ведаў, што сёння гэта зрабіць не так проста. Можна выпісаць на прамкамбінацкім складзе, але рабочы дзень ужо закончаны, і загадчык пайшоў дадому. Ведаў Гейхман і іншае. Можна паабяцаць зайсці заўтра, а калі чалавек няправільна зразумее. Можа падумаць: другому дастаў бы, а мне проста не захацеў. Злодзей... І кране сэрца боль успамінаў. Не! Калі ўжо засвяцілася ў душы такога чалавека іскра, дык няхай не згасае, няхай разгараецца ярчэй і ярчэй.

Познім вечарам прынёс Алег Лазаравіч фанеру. Уладзімір і не здагадаўся, што яна здабыта шляхам доўгіх пошукаў. І, можа, гэтая непрыкметная рысачка чалавечай увагі лішні раз паказала Ракаўцу на светлую дарогу сумленнай працы, якой трэба ісці ў жыццё.

За новага Ракаўца змагаўся ўвесь калектыў. Яго першае выступленне са сцэны было сапраўдным поспехам. Шчодрыя апладысменты таварышаў былі данінай шчырай увагі да чалавека.

Уладзімір не можа без прыкметнага хвалявання ўспамінаць пра свае першыя працоўныя дні, пра людзей, якія прынялі ў яго лёсе самы жывы і непасрэдны ўдзел.

Ёсць за што любіць такіх людзей. Безумоўна, яны ведалі, калі бралі Ракаўца ў сваю рабочую сям'ю, што з ім прыйдзецца папрацаваць, знайсці да яго падыход, увайсці ва ўсе дэталі яго складанага душэўнага жыцця. Калектыў даказаў, што ён усё можа. А ў жыцці не заўсёды так бывае. Дарэчы, многім вядомы выпадкі, калі мы самі вінаваты ў няшчасцях блізкіх нам людзей, якім своечасова не маглі працягнуць руку дапамогі.

Па прыклады далёка хадзіць не трэба. Возьмем таго ж самага Ракаўца. Пятнаццацігадовым юнаком ён упершыню паквапіўся на народнае дабро. Тады было значна лягчэй і прасцей вярнуць яго на правільны шлях. Аднак ад яго ўсе адвярнуліся: злодзей... Вярнуўшыся з працоўнай калоніі, Уладзімір паехаў са сваім новым сябрам Станіславам Пятроўскім у Смалявіцкую школу механізацыі сельскай гаспадаркі. Спыталі:

— Прымаеце?

— Прымаем.

Паглядзелі ў аддзеле кадраў ў дакументы. З калоніі...

— Укамплектавана.

Завіталі хлопцы і ў Барысаўскую школу механізацыі. Там толькі пасмяяліся:

— У адной «акадэміі», значыць, вучыліся. Не можам прыняць.

Раўнадушнасцю, чэрствасцю яны яшчэ глыбей штурханулі чалавека ў гнілое балота.

Вось яшчэ факт.

...Аня Напрэенка жыве з маці ў вёсцы Кабыліцы Кармянскага раёна. Бацька ўжо некалькі год хварэе. Усе гаспадарскія клопаты ляглі на Аню. Скончыла дзяўчына дзесяцігодку і пайшла працаваць у мясцовы калгас імя Лепяшынскага. Амаль увесь заробак адразу разыходзіўся. Па вясне не хапіла сена карове — давялося купіць. Надышоў час сеяць бульбу. Таксама трэба купляць. Аднак грошай ужо няма. Як магла, супакойвала дзяўчына цяжка хворую маці, а сама, доячы ў хлеве карову, аблівалася слязьмі.

Сваёй бядой Аня рашыла падзяліцца з сакратаром калгаснай камсамольскай арганізацыі Васілём Панцяйковым. Камсорг якраз прыехаў на поле, дзе працавала Напрэенка.

— Ну, плаціце ўзносы! — скамандаваў ён дзяўчатам.

Сабраў грошы — і адразу на веласіпед. Аня да яго:

— Я хачу прасіць...

— Няма часу цяпер. Як-небудзь у другі раз, — холадна кінуў ён.

Але ні ў другі, ні ў трэці раз Васіль не пагутарыў з камсамолкай. Забыўся.

Неўзабаве здароўе Анінай маці пагоршылася і яе адвезлі ў бальніцу. На развітанне маці сказала:

— Маліся, дачка, богу. Ды схадзі ў царкву: там знаёмыя дапамогуць. Абавязкова схадзі.

Аня доўга-доўга думала. Нарэшце нерашуча накіравалася яна за 20 кіламетраў у Балатнянскую царкву. Там ветліва сустрэлі, пазычылі грошай і строга-настрога наказалі часцей прыходзіць. І Аня, адчуваючы матэрыяльную залежнасць, зачасціла ў царкву.

Аб гэтым стала вядома ў Літвінавіцкай школе, дзе вучылася дзяўчына. Але ніхто з ёй не пагутарыў па шчырасці, не падарыў добрае слова ці параду. Больш таго, завуч школы І. Якуш насміхаўся ў прысутнасці вучняў.

— Вось «вучыцеся» ў Напрэенкі. Закончыла школу і прымазалася да царквы.

Дзяўчыне перадалі гэтыя балючыя насмешкі. Яна не раз імкнулася пагутарыць з былым сваім настаўнікам. Аднак пры сустрэчы ён перастаў нават адказваць на прывітанні. Ад усяго гэтага крыўдна і горка рабілася ёй на сэрцы. І яна зноў і зноў адмервала кіламетры ў царкву.

З Напрэенка я сустрэўся ў канцылярыі Руднянскага сельпо. Сюды яе нядаўна прынялі на работу. Расказваючы аб сваім жыцці, дзяўчына ўвесь час збірае ў ражок хусцінкі буйныя слёзы. А ўсё магло б быць інакш, каб да яе чула паставіліся, падзялілі яе гора, падтрымалі настаўнікі, камсамольцы, знаёмыя, суседзі. Аня не апынулася б у руках царкоўнікаў.

Чалавек жыве адзін раз. І жыццё яго павінна быць напоўнена сапраўдным гарэннем, каб на кожным кроку ён адчуваў ідэйную роднасць з Камуністычнай партыяй, з мільёнамі будаўнікоў новага грамадства. Аднак, пры развіцці грамадства бывае, што некаторыя людзі збіваюцца з дарогі, губляюць арыенціроўку ў жыцці. І тут кожны з нас павінен рашуча сказаць:

— Дай руку, таварыш!

Ул. БАБКОЎ.

«Зоркі савецкага балета»

Так называлася канцэртная праграма, з якой выступіла група артыстаў савецкага балета ў гарадах Турцыі.

У склад гастрольнай групы ўваходзілі прадстаўнікі Масквы, Кіева, Ленінграда, Рыгі і Мінска.

Беларускае харэаграфічнае мастацтва ў Турцыі прадстаўлялі народная артыстка БССР Л. Ражанава і заслужаны артыст рэспублікі В. Міронаў. У канцэртах яны выконвалі адажыо Васіля і Надзейкі з балета В. Залатарова «Князь-возера», «Рускі дуэт» з балета «Казка пра мёртвую царэўну і сем асілкаў» А. Лядава і харэаграфічны малюнак на музыку Э. Грыга «Вясна».

Канцэрты савецкіх балетных артыстаў адбыліся ў Анкары, Стамбуле і Ізміры. Са спецыяльным канцэртам выступілі майстры савецкага балетнага мастацтва для студэнтаў Ізмірскага ўніверсітэта.

Г. ЮР'ЕЎ.

Ленінград. У бліжэйшы час у Парыжы, а затым у Лондане адбудуцца гастролі балета тэатра оперы і балета імя С. М. Кірава. Зарубежныя гледачы ўбачаць балеты П. Чайкоўскага «Лебядзінае возера» і «Спячая прыгажуня», С. Пракоф'ева «Каменная кветка», А. Адана «Жызель», «Шапеніяну» на музыку з твораў Ф. Шапена, а таксама вялікую канцэртную праграму.

На здымку: сцэна з балета «Спячая прыгажуня». У цэнтры фея Сірэні—артыстка **І. Бажэнава.**

Фота **П. Фядотава.** Фотахроніка ТАСС.

Галоўны рэдактар Нічыпар ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Янка ШАРАХОЎСКІ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

Саюз мастакоў Беларусі выказвае глыбокае спачуванне мастаку **В. Жолтак** з прычыны напаткаўшага яе гора — смерці маці.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

Друкарня імя Сталіна.

АТ 00224